

BŰN ÉS NYOMOR

LELEPZÉSEN
" BUDAPEST "
REJTÉLMEIBŐL
" INTA "
BALLA JENŐ

KRECSANTI KALMAN
KEMÉNYTANÁCSOS
DETEKTÍVYŰZŐS
" ELŐZÁRÓVAL "

Ára 1 kor. 20 fillér.

WOLFGANG F. DE PIAI
KÖNYV-ÉRTÉKELŐ
KÖNYV-ÉRTÉKELŐ

Előszó.

Az emberiség társadalmi és szociális érdekeiért, jogaiért harcoló tudósok azt vitatják, hogy az emberek az egész föld kerekiségén mindig és mindenhol egyformák. Egyformák nemcsak egymáshoz való külső hasonlatosságukban, hanem egyformák testüknek igényei és fájdalmaiban, örömeik és szenvedéseikben, egyformák rendeltetésükben, lelki életük megnyilvánulásában, erényeikben és bűneikben. Ilyen és ehhez hasonló okoskodásokkal igyekeznek beigazolni azt, hogy mindnyájan egy törzsszülőtől származunk, hogy mindannyian Ádám és Éva-gyermekei vagyunk.

A tudósok ezen theoriája azonban az életben, fájdalom, csak annyiban igaz, hogy az ember, mint az összememberiség egyes példánya, egymáshoz külsőleg tényleg hasonlít, egyebekben azonban, amint az olvasó azt, ezen füzetke szerzőjének az élet nyomorultjairól szerzett tapasztalatainak leírásából is látni fogja, óriási úr választja el egyik embert a másiktól és különösen a szegényt a gazdagtól.

E füzetke tartalma pedig, melynek célja a társadalom ezen nyomorultjaira és gyermekeire a jólelkű, nemesszívű emberbarátok figyelmét felhívni, csak halvány képét nyújtja ama borzalmaknak, amelyet az élet egy-egy ilyen razzia alkalmával lépten-nyomon elénk tár.

Egy fejlődő nagy világváros sötét, szomorú árnyképei ezek, amelyekről valódi fogalma csak annak lehet, aki azokat közvetlen tapasztalatból látta, ismeri. És ez a cél, hogy a főváros ezen foltjait a társadalom irányító tagjaival megismertesse, vezette a rendőrséget akkor, midőn néhány jótékonyágáról ismert urat és úrnőt és a napilapok tudósítóit a nyomor, az erkölcsi romlás és züllés ezen tenyésztő fészkeibe elvezette, hogy egy részről közvetlen tapasztalatok alapján győződjenek meg azon veszélyről, mely ezen nyomortanyákról a főváros jogbiztonságát naponkint fenyegeti, másrészt pedig, hogy közvetlen tapasztalatok alapján alkalmazhassák a segílyt ott, ahol az leginkább szükséges.

Minden bűn kútforrása a legtöbb esetben a nyomor vagy az erkölcsi züllés. Az államnak, a társadalomnak saját érdeke tehát, hogy a bűn ezen forrásait lehetőleg betömje, az erőszakos törvénysértések és bűnelkövetéseknek okait eltávolítsa, a társadalom minden rétegének a tisztességes megélhetés lehetőségét biztosítsa, hogy ezzel a szegénység, a nyomor kísértő szellemét, a bűnt, az emberiségtől távolítsa.

A nyomor ezen tanyáinak egyik legsötétebb foltja, az abban felnövő ártatlan gyermekek testi és lelki elzüllése, akik ebben a légkörben felnőve, a legtöbb esetben, a mai társadalmi rend és tulajdon elleni ellenszenvet szívják magukba.

Addig is tehát, amíg talán egykor eljön az a kor, hogy a természet asztalán mindenki számára terítve lesz, öleljük magunkhoz a szegény, nyomorgók elhagyott gyermekeit és kövessük a szeretet vallása hirdetőjének örökszép tanítását:

„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!”

Krecsányi Kálmán,
rendőrtanácsos, detektívönök

A nyomorgó Budapest.

A zsúfolt lakások borzalmai. – Éjszakai látogatás a nyomortanyáin. – Kiuzsorázott koldusok. – Bujkáló hajótöröttek. – A hajléktalan nyomorultak.

A karácsonyi szent ünnepek előtt tartotta ezt a razziát a rendőrség. *Boda* Dezső főkapitány, és *Krecsányi* Kálmán rendőrtanácsos, detektívfőnök, a nyomortanyáknak ez éjszakai látogatására meghívta főúri világunk néhány tekintélyes-férfiát, akiknek a jótekonyságra való hajlandóságukat ismerte a két rendőrfőnök. Irgalmassági razzia volt ez. Hadd lássák ezek az urak, hogy nem az a nyomorúság, amelyről eddig olvastak, hanem ez, amit látni fognak.

Az volt a cél, hogy a közvetlenség hatása alatt a jómódú társadalom vezető urait olyan társadalmi akció megindítására serkentse, amely a rémséges állapotok javítására alkalmas. Az idő is szerencsésen volt megválasztva.

A karácsonyi ünnepek keretében a szeretet érzése szállja meg az embereket és fogékonyvá teszi a más baja, szenvedése, gyötrelme iránt.

Mint a következmények mutatják, a rendőrség intenciói eredményes sikert arattak.

Első sorban a nyomor tipikustanyáit kerestük fel.

Budán a Fehérvári-út közvetlen közelében, újonnan épült cifratornyos, szecessziós bérpaloták mögött, a Villányi-úton hatalmas kopasz földterület terpeszkedik a Naphegy felé. A terület hatvanhat katasztrális hold.

A merre a szem lát, kopár, bozontos, árkos, bokros föld, tele gazzal, burjással. Körülötte lüktet az élet, boszorkányos gyorsasággal épülnek a házak, ipartelepek létesülnek. Távolabb gondosan vezetett gazdaságok, veteményes kertek, felszántott, bevetett földek tarkáinak.

Csak éppen ez a hatvanhat holdnyi terület olyan sivatag, mintha elátkozott volna. Az elején öt hosszú, egy emeletes épület emelkedik égnek meredő, téglákból rakott, malomkéményekkel.

Az első pillanatban messziről virágzó gyártelepnek nézzük, csak később tűnik föl, hogy nem füstölnek a kémények, nem zakatolnak a gépek, csönd, sötétség borul a tájra.

Minden olyan elhagyatott, mintha a gazdája meghalt volna.

Sötét este van, komor hangulatot keltő környezet.

Beérünk a telepre. Az öt épület baglyok és denevérek szállásának látszik.

Négy oldalon nyitott, a tetejét imitt-amott lehordta a vihar, kapuja nincs, a metsző hideg szél végigsivít a folyosón.

Rozoga falépcső vezet az emeletre.

– Mit keresünk itt?

A csodálkozó kíváncsi kérdést megérti kalauzunk és készségesen magyaráz:

– Ez a hely, ahol vagyunk, valamikor egy francia részvénytársaság tulajdona volt. Nagyszabású téglagyárat akart itt létesíteni. Ezt az öt, kéményes épületet föl is építették. Ezek a téglaházak. Ezekben az épületekben vannak a tégláégető kemencék. Már fölépült teljesen minden, a mikor közbejött valami, a részvénytársaság megbukott, s eladták az öt épületet a hatvanhat hold földdel együtt. Úgy, ahogy itt áll minden, hetvenkétezer koronáért vásárolta meg *Herz Ármin*. Most százezreket ér ez a föld.

– És miért hever parlagon ez a temérdek nagy terület? – kérdezte valaki. – Annyi pénze van annak a Herz-nek, hogy vagyont így heverteti?

– Tévedni méltóztatik! – válaszolt kalauzunk. – Herz úrnak a befektetett pénze többet kamatozik, mint azt el is képzelik az urak. Ha ő itt építtetne, vagy ipartelepét létesítene, tőkét kellene befektetni. Így azonban ez az öt téglaház havonta átlag négyezeröttszáz korona tiszta hasznót hajt a tulajdonosnak. Nem kell azért semmit sem csinálni, csak minden héten, vagy hónapban elküldeni a pénzbeszedőt, hogy behajtsa a pénzt.

- Hát hogyan csinálja ezt a boszorkányos vagyonszerzést?
- Egyszerű ez, uraim. Hiszen majd később meglátják. Amikor Herz úr megvette a téglaházakat, *a kemencéket kitisztította* és hirdetést tett közzé, hogy:

A FŐVÁROS
SZÉPFEKVÉSŰ HELYÉN
OLCSÓ
MUNKÁSLAKÁSOK KIADÓK.

– Fél év alatt benépesült az öt téglaház. Herz úr a téглаégető-kemencéket kiadta lakásoknak. *Egy téглаégető-kemencéért havonta tizenkét-tizenhat koronát fizetnek.* Most tessék kis számadást csinálni, öt téglaház van. Mindegyik betűvel van megjelölve. Az *A* épületben hetvenhat, a *B* és *C* épületben hatvan-hatvan, a *D* és *E* épületben nyolcvankét-nyolcvankét lakás, összesen az öt épületben *háromszázhatvan* kemence van lakássá átalakítva. Most már, hacsak tizenkét korona bért számítunk egy kemencéért havonta, holott ez a legolcsóbb lakás, akkor is *négyezerháromszázhusz korona* az összes házbérvédelem egy hónapra, *ötvenegyzernyolcszáznegyven korona* egy évre. Tessék most már megmondani, hogy melyik ipartelep jövedelmez tisztán, minden kockázat nélkül ötvenezer koronát. Ez a háromszázhatvan szegény család másfél év alatt megajándékozta Herz Ármin urat a most százezreket érő ingatlannal, amelyet ő *hetvenkétezer koronáért* vásárolt.

A szegény ember kényszerhelyzetével és a lakásínség kihasználásával való páratlan üzérkedés leleplezését elámulva hallgatta a társaság.

Magában véve az a gondolat, hogy a téглаégető-kemencéket lakásoknak alakítsa át valaki, megdöbbentő.

- És most tessék megnézni a lakásokat – invitált vezetőnk.

Korhadt, rozoga, karfanélküli, lépcsőn kell fölkapaszzkodni az emeletre.

Az emeletet hosszú sötét, gidres- gödrös sikátorszerű folyosó képezi.

Mind a két oldalon sűrűn egymás mellett sorakoznak az ajtók, akár a fegyházban.

A detektívek sorban bezörgetnek az ajtókon. Sokáig kellett dörömbölni, amíg a munkában kimerült, szegény emberek első álmukból fölbredtek.

- Ki az? – hangzott itt is, ott is a riadt álmos kérdés.

– A rendőrség! Nyissák ki! – válaszolt a rideg, hivatalos hang.

És sorra, egymásután nyíltak ki a cellák.

Már az első lakás látása megrendíti az embert. Az egész lakás *négy méter hosszú, háromméter széles.* Kis, négyszögletes nyilas képezi az ablakot. Konyha, ebédlő, hálószoba együtt van. Az egyik sarokban a takaréktűzhely, tele mosatlan edénnyel; a falak körül ágyak, szalmazsákok, ruhákból, rongyokból összerótt fekvőhelyek; ládák, néhány szék és asztal képezik az egész bútort.

Ezek a lakások főleg éjszakai nyugvóhelyül szolgálnák és ezért is a legfontosabb bútordarab az ágy.

Egy lakásban nyolcan, tízen, de van olyan odú is, amelyben tizenöten húzzák meg magukat.

Nők férfiak, gyermekek hevernek végig a lakás földjén, szorosan összébújva, hogy testük melegével melengessék egymás meggémberedett tagjait.

Penetráns, rettenetes levegő tölti be a szobát. A merre néz az ember, szenny, piszok, bűz. A szobában kötelek vannak végighúzva s rajtuk szárad a frissen mosott ruha. Még padlásul is szolgál a kis ürge-lyuk.

Este kimossa a háziasszony a ruhát, hogy reggel legyen mit fölvenniök a munkába siető

albérlőknek.

A szegény, földhözragadt emberek úgyanis nem bírják egyedül fizetni a lakást, ágyasokat fogadnak.

Idegen férfiak, nők egy rakáson, szeméremérzés nélkül fetrengenek a rongyokon, a munkától teljesen kimerülve, meggyötörve.

Iszonyatos kép.

Ezek az odúk a testi nyavalyák, ragályos betegségek termelőhelyei.

Alacsony, szűk, kis cellák, kevés levegővel, de annál több piszokkal és bogárral.

A téglaház háromszázhatvan lakása közül háromszázban ez a kép.

Sok helyen a kutya, macska is beszegődik hálótársnak. Sokan még szeretik is az állatokat, beveszik az ágyukba, hogy a kályha melegét velük pótolják.

A rendőrség hivatása mindössze az, hogy ellenőrzi, vájjon mindenki be van-e jelente, s nincs-e a lakók között körözött, vagy a fővárosból kitiltott ember.

A téglaházban hat kitiltottra találtak, egy napszámost pedig Komáromból köröztek.

Közben érdekesebb jelenetek is tarkítják a nyomor riasztó egyhangúságát.

Az egyik lakásban vézna, ^gyöngye asszony dolgozik, az ágyban három gyermek között kimerülten hever a férfi.

Csak a kabátja van levetve, a nadrág és csizma rajta van.

A lába a földön nyugszik s csak felsőteste van az ágyon.

Látszik, hogy részeg.

– Ki ez a férfi? – kérdezi a tanácsos.

– Az uram – válaszolt szomorúan az asszony.

– Kissé ivott, úgy-e?

– Hát igen, de ez az első eset, – mentegeti hebegve a férjét a feleség.

A további kérdésekre kiderül, hogy a férfi Herz szalámigyárában dolgozik. Tizenhat koronát keres egy héten. Ebből mindjárt levonnak házbér fejében négy koronát s így tizenkét koronából, tengődik a hat főből álló család. Ráadásul pedig a férfi iszik.

Egy másik lakás bérlőjét ismeri a rendőrség. Termetes, idősebb asszony. Ő maga tisztességes, de a családjával sok baja volt a rendőrségnek. A férje csavargó volt, eltoloncolták a fővárosból. Az egyik fia leszúrt a korcsmában egy embert. Olcsó itt az emberélet. Mindössze azért történt a gyilkosság, mert a boldogtalan áldozat azt mondta az ifjúnak:

– Neked még az anyád szoknyáján a helyed.

Érdekes jelenség, hogy az asszony összetett kezekkel kéri Krecsányit:

– Az Isten is megáldja a nagyságos urat, csak az uramat ne ereszsék haza. Mióta ő nincs itthon, sokkal rendesebben élünk.

Lekerültünk a földszintre. Itt találunk egy pékműhelyt, amely egyúttal vegyeskereskedés is.

Nagy rendetlenségben össze-vissza hevernek a fűszerárak, petróleum, liszt és miegymás. A sarokban van a sütőkemence, telerakva kimosott ruhával.

A szakajtókban szennyes ruhát tartanak. A kemence mellett alszik a férfi meg a nő, ruhájuk szanaszét van szórva a vetőlapáton, a dagasztó-teknőben.

A hirtelen támadt világosságra ijedten futnak széjjel a csótányok és az egerek. Itt sütik a szegény ember kenyerét és itt árulják az élelmicikkeket,

A téglaház borzalmainak hatása alatt indul tovább a kis csoport s következő állomása a Villányi-út huszonharmadik száma. Ez három roskadozó földszintes viskóból álló házcsoport. Apró zugok itt a lakások, szintén túlszűfelve. Jellegzetes tulajdonságuk a szenny és bűz. Hajszálnyit sem különbek itt sem a lakások, mint a milyenek voltak a téglaház kemencéi. Az egyik lakásban találunk nyolc apró gyermeket. Riadtan rebbennek fel fekvőhelyükről a szőkefürtű, kedves arcú apróságok Mind a nyolc egy apától, egy anyától való. Az apa asztalos.

– Hiszen jó az Isten, – beszél a derék ember – de nőnek a gyerekek és fogy a munka. Most még csak el vagyunk valahogy száraz kenyéren, de mi lesz a jövőben.

Följegyzik a nevét s megkérdezik:

– S adna a gyermekei közül néhányat állami nevelésbe? Az apa gondolkodik, végignéz a bámészkodó, ártatlan arcokon, mintha csak azon tűnődne, hogy melyiket szeretem . . . Melyiket szeretem! Nehezebbre esik az elhatározás.

– A gyermekeim érdeke is, hogy jó nevelésben részesüljenek. Hát ha a méltóságos úr lesz olyan szíves. De kikötöm, hogy akkor láthassam őket, amikor akarom.

Pálinkagöz fogad a következő lakásban. Egy öreg házaspár lakik benne. A férfi alkoholista. Jól ismeri a rendőrség. Erős ember még, de nem dolgozik. A kertésztelepek körül összeszedi az elhullajtott zöldséget, zsákba rakja és eladja a vásárcsarnokban. Ebből él már évek óta.

– Hol tartja a zöldséget? – kérdezi a tanácsos. Mogorván hümmög az öreg, végül kiderül, hogy rövid a szalmazsákja, hát egy kelkáposztával telt zsákkal töltötte ki az ágyában a hézagot. Éppen a lábnál. Az ágya előtt meg széjjelszórtan hever a petrezselyem. A föld ugyanis hideg, pokróca nincs, hát mire lépjen a szegény ember, ha az ágyból kikel? Reggel azután hideg vízzel fölfrissíti a kelkáposztát, meg a petrezselyem zöldjét s a központi vásárcsarnokban eladja szakácsoknak, háziasszonyoknak.

Innen bekerülünk a városba. Végigjárjuk a kerületeket s eljutunk Budapest legrettegettebb városrészébe, az Angyalföldre. A közbeeső tapasztalatok már a bűnös Budapest gyűjtőcím alá tartoznak. A Petneházy-utca huszonharmadik száma alá kopogtatunk be. Nyáron kóborcigányok tanyáznak e házban, télen pedig kiadják szegény napszámosoknak, kocsisoknak. A tágas, gidres-gödrös udvar három részén van három földszintes épület. Istállók, fáskamrák lehettek valamikor, most átalakították lakásokká. A szobák területe három négyszögméter. De van kisebb is. Ha három ember benyit, nem tud mozdulni és mégis négyen-ötten alszanak e lyukakban. Két korona negyven fillértől három koronáig terjed a lakások hetibére. Az ablaknyílásokat papír fűdi. Üvegről álmodni sem mernek az itt lakó szerencsétlen páriák.

Tovább a megkezdett úton.

Bár az első razzia képe elriasztó volt, nem szabad visszafordulni.

Kutassunk tovább a rejtőzködő nyomorúság után.

Nem azok a koldusok képviselik az ínségeket, akik a templom előtt, az utcasarkon szedik az irgalmasság adóját. Ezek az emberek boldogok, mert megkeresik, összekoldulják a mindennapi szükségletüket. Eltekintve a meg-alázkodástól, tulajdon önértet léig ázásától, ezek az emberek jól élnek. Tiszta lakásban laknak. Gond nélkül hajtják álomra a fejüket.

Az igazi nyomor elrejtőzik, szemérmesen megvonul a ragyogó paloták árnyékában. Nem tud róla senki, csak a benne fuldoklók ismerik.

A társadalombeli ember számára külön világ ez. Födözzük fel.

A külvárosi razziák egyike se szolgáltatott olyan megrendítő adatokat Budapest Ínségéhez, mint az, amelyet január huszonhetedikén éjszaka tartott a rendőrség.

A detektívekből, néhány főúrból és hírlapíróból álló kis társaság ezúttal a Lipótvárost kereste fel. A Visegrádi-utca tizenkettedik száma alatti őrszobából indultunk ki.

Utunk messze a főváros tobzódó zajától, távol a villamos ívlámpák ragyogó világításától, sötét, rideg utakon vezetett végig.

Minél beljebb jutottunk a külváros riasztó belsejébe, annál szorongóbb érzés fogott el bennünket.

Apró viskók, deszkával körülkerített üres telkek, háromemeletes bérpaloták rendszertelen összevisszaságban maradoztak el mögöttünk.

Messze elhagytuk a lüktető élet lármáját, a környezet primitívebb, a modern kortól legalább ötven esztendővel elmaradottabb képet mutatott.

Falusias, hepe-hupás utak, gyér világítás jelképezte, hogy ezen a vidéken lakóknak kevés

közük van a kultúrához.

Nem az ő hibájukból, hanem talán a közigazgatás vagy a társadalom nemtörődőmsége folytán.

Csupán a vasúti pályatest világít a környékbe a civilizáció fáklyájával.

A vasúti síneket is elhagyjuk és olyan helyen csatangolunk, ahol szegény, nyomorult embereken kívül aligha járt más.

Az ötödik kerület külső részében vagyunk.

A londoni milliomosok lakóhelyének megfelelő, de a modern Budapest Cityjében, ahol több pénzt, vagyont halmoztak föl az emberek, mint a főváros többi, kilenc kerületében együttvéve.

Csak fél órai távolság választja el azt a részt, ahol a vagyon tobzódik, ettől a résztől és mégis a földi élet legszélsőbb ellentétei állanak egymással szemben.

A Zápolya-utcában vagyunk. A rendőrség jól ismeri a környéket.

A gyilkos inség hazája ez az utca. Csak két házat nézünk meg.

Mind a két ház, a harmincnyolcas és a huszonkilences számú egy ember tulajdona. Valami cserkereskedőé.

Van még nyolc háza úgyanebben az utcában.

A fővárosban szerteszéjjel még több.

Ő maga a City másik részében lakik, de az ott aranyalmát termő és ezüstös, gyémántos virágot hajtó fájának *itt van a gyökere*.

Rozoga, régi házak ezek. Az udvara az utca. Előbb a pincébe kell mennünk, hogy szűk, mocskos vaslépcsőn az első emeletre jussunk.

Mintha fogház folyosóján volnánk, sűrűn egymás mellett állanak az ajtók. Nyolcvankét lakás van a két egyemeletes házban.

Bezörgetünk az egyik lakásba. Az a gőz fogad bennünket, amelyet a szegénység lehel magából.

Fojtó, nehéz szag. Olyan sűrűn rohan felénk, hogy szinte visszataszít.

A főbérlő szegény özvegyasszony, öt gyermeke van. Mind apró, keresetképtelen. Az anya napszámba jár, de amit keres, csak éhbér. Kenyérre is alig jut belőle. *A házbér pedig hetenkint kilenc korona*.

Rákényszeríti a sors, hogy idegen embereket fogadjon egyszobás hajlékába. De erkölcsös érzése úgy diktálja, hogy kóbor suhancok és csavargó leányok elől elzárja az ajtaját; Csak házaspár talál fedelet nála.

Most is négy ágyban négy férj és feleség alszik. A szűk lakásban összesen kilenc felnőtt és öt gyermek szorong ágyban, földön, padon egymás mellett.

Az albérlőknek kell a takaró, az itteni fogalmak szerinti puha fekvőhely, mert azok fizetnek. A szegény asszony, meg öt aprósága rongyok halmazán kuporog, a ruhájával takarózik.

Legtöbbször fáradtabban ébrednek, mint lefeküdtek.

– Ez az özvegyasszony sorsa – mondja a szegény asszony nagy megadással. Ha az uram élne, szegény jó uram ...

Nem fejezi be a gondolatot, csak elképzeli, hogy bizonyosan más volna a sora. Azt gondolja, hogy jobb, sokkal jobb ...

Pedig a másik lakásban jóízűen alszik egy férj.

– Kőműves vagyok – mondja a kérdésre, – de most nincs munkám.

– Mióta nem dolgozik? – kérdezte a rendőrtanácsos

– Ezen a héten nem volt munkám – kerüli az egyenes választ.

– Hát a múlt héten?

– Akkor sem.

Végül kiderül, hogy ősz óta nem dolgozik.

– Miből élnek?

Az erős, egészséges ember kénytelen beismerni:

– A feleségem eljár mosni. A kosztot a népkonyhából hozza, a lakást meg kifizetik az albérlők.

Körülnézünk a túlszűfolt lakásban. A zöldre meszelt falat tarkára tapétázta az éjszakánkint ráarakódott nedvesség.

Az egymás mellett szorongó emberek kigőzölgése valóságos ködbe burkolja a mennyezetről lelógó bádoglámpát, amelynek fénye a párás levegőben szivárványszínben törik meg.

A ruhafoszlányok, rongydarabok közül bozontos fejek emelkednek fel. szoba mindén zugában mozog valami.

Lassan ébrednek s csak amikor igazolják magukat, látjuk, hogy emberek.

A főváros utcáinak két tipikus alakja: a muzulmánok igaz hitére esküvő szivacskereskedő és a mindig megelégedett tót üveges összebújva melengetik egymás meggémberedett tagjait. Egyik se panaszkodik. Ők a nyomorúság bohémjei.

– Ma van, holnap is van. Egyszer több, máskor kevesebb – magyarázza a tót rossz magyarsággal – de mindig van valahogy. Krumplival is jól lehet lakni, pláne, ha jó borovicska van hozzá. Csak az a fontos, hogy az ember mindig ember legyen. Megölném magam, ha szegényt hoznék dicsőséges jó földimre, aki megvult a Baross Gábor. Tetszettek hallani róla?

Becsületes, mosolygós arccal dadogja el a mondókáját.

De a derűs epizód hatása összeomlik a következő lépésnél.

Egy ágyban aggastyán házaspár fekszik. A férfi hetvenkét, az asszony hetven éves.

– Házások? – hangzik el a kérdés elég profánul.

– Azok volnánk – feleli a férfi, – de nem esküdtünk meg. Negyvennyolc éve összekerültünk, azóta becsülettel, hűséggel élünk együtt. Voltak jó napjaink is, de ha megöregszik a szegény ember, nyomorba jut. Majd csak vége lesz ennek is nemsokára.

Megtudjuk azután, hogy az elülő ároságtól kapnak segílyt, meg a jó emberek irgalmasságából is jut nekik valami.

A szegényházba nem veszik föl őket, mert nem pesti illetőségűek.

Így hát járják az aggkor kínszenvedéses kálváriáját a maguk roskadozó lábán.

Odébb egy szegény asszony szorongatja karján a gyermekét. Hat éves leányka. A lába borzalmasan elnyomorodott. Tele van forradással. Mind a két szemét hályog takarja. Semmit sem lát. Beszélni is alig tud. Artikulálatlan, rikácsoló hangokat ad.

Elszörnyed az ember a boldogtalan kis teremtesen.

Kis öccsét Félegyházán a Fehérkereszt-egylet nevelteti.

– Hol a gyerekek apja? – kérdezik az anyától.

– Nincs ezeknek apjuk. – válaszolja a nő természetes hangon, de később kijavítja:

– Még hajadon vagyok.

Krecsányi fölírja a nevét. Már kieszközölt a szegény asszony részére pénzbeli segítséget. Ruhát is küldtek a gyerekeknek, meg az anyának, a kis nyomorék leányt pedig felvették a vakok intézetébe.

Ki tudja, meddig kínlódtak volna szegények, ha a rendőrség most meg nem találja őket. Milyen nemes cselekedet! Nyomozni a nyomor szemérmes páriáit.

Tizenheten vannak ebben a lakásban, összezsúfolva.

De ahány lakásba benyitunk, mindenütt ugyanaz a riasztó kép. tárul elénk, a nyomorúság leírhatatlan, ezer és ezer változatával.

Minden ember regényalak s mindegyik élettörténete a legizgatóbb novella.

Szóba állunk egyik-másik szerencsétlennel.

Másodmagával fekszik egy ágyban egy korosabb, de még munkabíró erőben levő férfi. Az arca intelligenciát árul el, beszédje értelmes, tanult emberre vall. Megmondja a nevét.

– Miből él? – kérdezi a rendőrtanácsos.
– Címeiket írok egy címirodában – feleli.
– És mit keres?
– Ha nagyon sokat dolgozom, nyolcvan krajcárt megkeresek egy nap. De olyan az ember, mint a gép. Néha berozsdásodik. Bizony, ilyenkor nehezen, megy a munka s alig jut negyven,, ötven krajcár.

– És meg tud belőle élni?
– Muszáj. Igaz, hogy ez csak vegetálás, de vannak itt rosszabb viszonyok között élők is.
– Maga intelligens embernek látszik – jegyzi meg Krecsányi.
Elpirul a szegény ember. Zavarodottan néz körül, mintha a múltját szégyenlené, azután mély sóhajtás tör ki belőle és suttogva mondja:

– Szolgabíró voltam.
Amit ezután elmond, ez az igazi nagy tragédia. Nagy, hatalmas úr volt a megyében. Úgy élt, mint valami kis király. Még most is uralkodnék a nemes, nemzeti vármegyében, de nagy baj esett vele. Az asszony. Szép asszony volt a felesége, de az ember mindig csak akkor ismeri meg kincsének az értékét, ha már elvesztette. Így volt a szolgabíró is. Elhanyagolta az asszonyt. Amikor pedig ezt észrevette, már későn volt. Nagy széken szakadt rá. De nem hagyta megtorlás nélkül. Vad indulata elragadta és lelőtte az asszonyt. Nem halt meg.

A törvényszéki teremben találkozott vele, amikor a merénylet ügyét tárgyalta.
Őt elítélték. Amikor kiszabadult a fogházból, új élet meggyéjére lépett.
A múlt mögötte hevert romokban. Minden megsemmisült, ami a régi élethez láncolta volna.

Budapestre utazott és elrejtőzött abba a világba, amelynek közelébe se juthatnak a múltjában szereplő emberek. Pedig közülük, többen élnek itt. Sőt a felesége is Budapesten van. A múltkoriban látta az arcképét egy kirakatban. Valami tizedrangú éjjeli mulatóhelyen táncol.

– Higyjék el az urak – magyarázza – az élet minden körülményével meg lehet barátkozni úgy, hogy jól érezze magát az ember. Minden az egyéniségtől függ. Attól, hogy abban a környezetben, amelybe a sors parancsolta, képes-e felülemelkedni. Mint szolgabíró is úr voltam. Most is az vagyok. Ezek a szegény emberek szeretnek, becsülnék. Ügyes-bajos dolgaikban útbagazitom őket. Oktatom, tanítom a tudatlanokat és ezzel szórakoztatom is. Azelőtt pezsgőztem és a konyhaművészet minden raffineriájával elkészített ételeket ettem. Most jó a szalonna, meg a hús krajcáros rámpás. Nem gondolok a múltra. Csak olyankor, amikor egy-egy régi ismerősömnek, nagyságos X-nek, méltóságos Y-nak írom a címét, merülnek fel a nevekkkel vonatkozásban levő események. De ez is úgy hat rám, mintha egy ismert könyvnek olyan lapját ütném fel, amelynek a tartalmára emlékszem.

Ismerve ennek a szerencsétlennek a tragédiáját a megnyugvást hirdető szavai után nem tudtuk, sajnáljuk-e, vagy irigyeljük? Olyan életbölcsséget hirdetett a beszéde, hogy szinte hozzá méltatlannak tartottuk a sajnálkozást.

Az életnek még több hasonló hajótöröttjével találkoztunk az ínség szomorú hajlékában, de ezeknek a történetei köznapiak. Az okleveles tanítónő, aki nem tudott állást kapni diplomája dacára sem és most megöregedve, mosásból tengeti életét, az ezredes özvegye, akit a katonai törvények fonákságai kiforgattak a nyugdíjából s most egy hivatalnok családra takarít, jól ismert alakjai az élet regényeinek.

A borzalom mardosó érzésével hagyjuk el a zápolya-utcai menedékhelyet, hogy még nagyobb irtózatra bukkanjunk a nyomor kiterjedt birodalmában.

Tovább megyünk az ötödik kerület külső része felé. A Dagály-utcában híres *Zarzewky-telep* a cél.

Öt földszintes épületből álló házcsoport ez. Egykori tulajdonosa, akinek a nevét viseli, már régen meghalt. Ha tudná, hogy milyen szörnyűségek történnek most egykori pátriájában,

bizonyára megjelenne a szelleme lelketlen utóda előtt és megváltaná a sok száz szerencsétlen családot a lakászsora rémségeitől.

Hetvenkét család lakik a telep öt földszintes házában.

Végig, mindenütt a tömeglakások borzalmai tárulnak elénk.

De a telepnek különlegessége is van.

- Mi van a betiltott lakásokkal? – kérdezi a detektívfőnök a házfelügyelőt.
- Azok kérem szépen le vannak zárva. Nem lakik bennük senki sem.
- Bizonyos ez? – gyanakszik Krecsányi, aki jól ismeri a telepen uralkodó állapotokat.
- Isten ucsucse üresek, nagyságos úr! – bizonyítgatja a megszorult házmester.
- No majd megnézzük.

Az udvar mélyen fekvő hátsó részét keressük fel és megállunk egy hosszú istálló előtt. A tető alatt közvetlenül néhány szűkre szabott négyszögletes rés tátong felénk. Újságpapírossal vannak beragasztva. Ez rendben is volna az istállóépületen, csak hogy kiderül, hogy a házmester úr hamisan esküdött, mert bizony laknak az istállóban.

Zörgetésünkre kinyílik az ajtó és olyan látvány tárul elénk, amilyent még se képben, se a valóságban, nem láttunk, amilyenről még nem olvastunk és ha írtak volna is róla, nem hinnénk el.

Valóságos istálló küszöbét lépjük át. Csak a jászol hiányzik belőle. Maga a helyiség olyan, hogy egyetlen mágnásunk se eresztené bele a parádés lovait.

A földje nincs padlózva, a fala nyirkos, a levegője fojtó, szinte elviselhetetlen. Az istálló deszkafallal két részre van osztva.

Az egyik rész egyszobás lakásnak, a másik kétszobásnak van kinevezve. A kisebbikért heti 6 koronát, a nagyobbikért 9 koronát fizetnek. Az egyszobás lakásban tizennégyen laknak, a kétszobásban azonban csak egy család. Ez a lakás, bár istállóban van, kellemesen lepi meg az embert a sok szenny, piszok látása után.

Hajdan jobb napokat látott család húzza meg magát az istállólakásban. A családfő meghalt, az özvegy pedig nem tudta fentartani régi háztartását. Négy gyermekével bevándorolt a nyomor hazájába. Lakásukat tisztán tartja a kis család, még kép is díszíti szobájuk falát.

Az egyik szobában alszanak, a másik a vendégszoba. Szalon az istállóban.

Folytatjuk a fölfedező utat. Egy kis gyermek áll elénk. A razzia riasztotta fel éjszakai nyugodalmából s kíváncsian kísért bennünket.

- Bácsi, – mondja Krecsányinak, – én még csúnyább helyre vezetem magukat.

El is indul nyomban.

Furcsa épület előtt áll meg. Ólnak vagy rozoga fűkamrának nézné az ember.

- Itt laknak!

Mélyen le kell hajolnunk, hogy bejuthassunk.

A lakás első része szűk előszobának látszik.

Csak amikor jobban széjjelnézünk, veszszük észre, hogy *ez az eresz alja*.

Az élelmes háziúr bedeszkázta a tető kiálló eresztét és két szegény napszámosnak kiadta éjjeli szállásul. Párna, szalmazsák, vagy hasonló *luxus-cikk* hiányzik innen.

Kemény fapadon alszik két ember.

Fölöttük, a cseréptető hézagain át szivárgott télvíz számos hegyes csillogó jégcsapokban jegecesedett meg, mintha valamely cseppkőbarlang boltozata volna.

Beljebb kerülve, egy odúban tizenkét embert találunk. De ez az ól is két részre van osztva.

A másik felében egy anya lakik négy gyermekével, meg két albérlővel. A lakás ellen már nincs is kifogásuk, annyira megtörte őket az élet küzdelme. Csak arról panaszkodnak, hogy:

- *Két nap óta egy csepp vizet nem kapunk.* A telepnek nincs vízvezetéke. A vasút mentén van egy közkút, de az két nap előtt befagyott. A környéken sehol sem találunk, vizet.

A szerencsétlen emberek *a két hét előtt lehullott megfagyott hóval csillapítják a szomjúságukat.*

Nem tudja elképzelni más azt az állatiassághoz oly közel álló életet, amelyre itt bukkantunk, csak az, aki szemtől-szemben áll vele.

Rideg, sötét téli éjszaka van.

A mardosó hideg téli szél, mintha boszorkánytáncot járna, szabadon száguldoz a csupasz utón, kísértetiesen sívítva hozzá a muzsikát.

Elhagyatott, barátságtalan vidék ez.

Olyanforma, mintha a kulturátlan Ázsia hősivatagából a földrajzi fekvéseket megváltoztató valamely földrengés idedobott volna egy darabot.

Szemétdombok, üres telkek, kopasz, jeges hóval födött rétek között jutunk az Angyalföldi-útra, amelynek az elején, a második szám alatt egy csinos, külsejű, keramitkockákból épült egyemeletes épület jelzi, hogy ezen a vidéken is van emberi élet.

Villamos lámpánkkal világítjuk meg a ház homlokzatát, amelyen nagy betűk hirdetik:

HAJLÉKTALANOK MENHELYE.

Már a felírás elárulja, hogy ez a ház azoknak nyújt menedéket, akiket a sors üldöz, kerget végig a sivár földi pályán, az öntudatos emberi élet legszélére, amely után már aligha következik más, mint az önkéntes halál vagy az emberi társadalmon kívüli állapot.

Nehezen ébrednek a házban. Sokáig kell csöngetni. Nagy itt a rend.

Nyolckor lezárják a kaput s aki azután jön, még a hajléktalanok hajlékába sem jut be.

Ilyenkor már hiába zörgetne a megkésett hajléktalanság.

A gondnok csak akkor nyit kaput, amikor meghallja, hogy a rendőrség zörget.

Már a kapu alatti gyér világításban, a nagy rend és tisztaság lepi meg a szemlélődőt. Jobbra egy tágas terembe lépünk. Ez a felvételi iroda.

A falak mellett köröskörül sokfókos szekrények állanak, minden szekrényen egy szám. Középen asztal, rajta széles nagy könyvvel.

A gondnok fogad bennünket. Krecsányi detektív-főnök közli vele:

– Eljöttünk, hogy széjjelnézzünk a menhelyben. A gondnok szolgálatkészen áll a rendelkezésünkre.

– Parancsoljanak az urak.

– Hányan vannak ma a menhelyen?

– Háromszázhuszonkét férfi és huszonnyolc nő.

– És mindennap ennyien vannak?

– Télen igen, sőt többen is.

Ezután elmagyarázza a felvétel módozatait.

Annak, aki a menhelyen akar aludni, esti hét óráig kell jelentkeznie.

Az irodában mindenkitől megkérdezik, hogy mi a neve, a foglalkozása és bejegyzik a főkönyvbe. Igazolást írást nem kérnek senkitől.

Minden hajléktalan számot kap. Ez a falmelletti szekrények egyik fiókjának és az ágyának a száma.

A szekrényfiókban elzárják a menhely lakójának cipőjét és kalapját, azután mindenkit a fürdőszobába vezetnek. A gondnok készségesen invitál:

– Tessék megnézni.

Elindulunk. A földszinten is, az emeleten is van több fürdőszoba, hatalmas kőkáddal, tussal. Minden embernek meg kell fürödni.

– Amíg idáig jutunk, rendben megy minden, – magyarázza a gondnok. – A fürdőkád előtt azonban mindennap van egy-két heves jelenet. Többen vannak, akik semmi áron sem akarnak megfürödni. Ezeket persze kényszerítjük rá.

A fürdő után mindenki egy nagy tál köménymagos levest és egy karaj kenyeret kap, azután a közös hálótermekbe vonulnak.

Tizenkilenc férfiterem és két női terem van.

A női osztályt az épület másik részén, teljesen elkülönítve helyezték el.

Egy-egy teremben egymástól egy méternyi távolságra huszonnyolc-harminc ágy áll.

Tiszta vaságyak ezek, rendes szalmazsákkal, párnával és lópokróccal.

Az ágy felett polc van. Erre teszik a ruhájukat. Még az alsóruhát is le kell vetni. Egészen levetkőzve fekszenek csak az ágyukba a menhely lakói.

Este nyolckor már mindenki a jól fűtött szobában, puha ágyban pihen a nap fáradalmait.

Végigjárjuk a folyosókat, benézünk a hálótermekbe és mindenütt az üde, tiszta levegő, a ragyogó tisztaság lep meg bennünket.

A tágas, magas mennyezetű termekben a kellemetlen bűznek nyoma sincs.

Akaratlanul is összehasonlítást teszünk az eddig látott, drága pénzen megfizetett tömeglakások és a hajléktalanok hajléka között.

Amíg ott a fertőző betegségek bacillusainak valóságos termőtelepeit rendezte be a nyomorúság, itt kényelmes, tiszta nyugvóhelyre talál a napi küzdelemben kifáradt ember.

– Mit fizetnek az éjszakai szállásért? – kérdezzük a gondnokot.

– Mindössze tíz fillért.

Mennyivel jobbak a boldogtalan hajléktalanok tíz fillérrel megváltott éjszakái, mint a heti nyolc-kilenc koronával kibérelt odúk és ólak lakóié.

Nem zavarjuk az alvó emberek nyugalma. Nem is ébrednek fel.

Mintha álmuk nem a természetes pihenés volna, hanem a kimerültség következtében beállott önkívületi állapot.

Egy fiatalember ült fel a szokatlan éjféle zajra. Meglepte a társaságot a fiú különösen intelligens arca, értelmes, okos tekintete.

Az érdeklődő kérdésekre elmondotta, hogy nem ismerte sem az apját, sem az anyját. Gyerekkorban már idegen környezetbe került, itt nem törődtek vele. Írni, olvasni is csak most tanult, mert nem tudja elolvasni a kedvese leveleit. Mesterséget nem ismer. Nem tanította rá senki. Napszámos munkát végez s mert csak keveset keres, éjszakai szállásra nem telik.

Az analfabéta fiú – már húszéves – meglepő értelmességgel beszélt el élete tragédiáját. Mindnyájan megsajnáljuk. Különösen a velünk volt mágnások.

Nyomban följegyezték a nevét és már is kiragadták abból a környezetből, amelyben a fiatal lélek a biztos romlásnak indult.

Tanítatják és ha képessége van rá, úrrá nevelik, vagy valamely tisztas iparágban képezik ki.

Közben a detektívek vizsgálódnak a takaró alá húzott fejek között. Egyikben fölismernek egy rovott múltú tolvajt, aki a főváros területéről ki van tiltva.

Nagy diadallal agnoszkálják az illetőt. Már el akarják vinni, amikor megszólal *Pekáry Ferenc* dr. főkapitányhelyettes és erélyesen rászól a detektívekre:

– Hagyják békében ezt az embert. Nem engedem meg, hogy ebből a házból bárkit is elvigyenek.

Nem is bántották. A szerencsétlen üldözött ember hálásan tekintett a főkapitányhelyettes szánakozó, jóságos arcára.

Amíg a szemle tartott, a gondnok beszélt a menház lakóiról.

– Vannak-e olyanok, akik rendszeresen laknak ebben a házban?

– Bizony vannak. Többen, tíz év óta mindennap itt keresnek éjszakai hajlékot. Ezek teljesen elzüllött emberek. A szerencsétlenek kálvária-járásukban csak három stáció van: *Menház, kórház és tolonház*. Ebben merül ki egész életük. De voltak előkelő lakóink is. Így hosszú időn át mindennap eljárt hozzánk egy elzüllött ügyvéd, aki okirat-hamisításért volt büntetve. Aludt nálunk többször egy volt képviselő, aki bélyeghamisítást követett el. De az érem másik oldalára is esik ugyanilyen mértékben kedvező anyag is. Így egy állandó lakónk ma a Terézvárosban tekintélyes kereskedő, egy másik pedig házat vett Kőbányán és fölcsapott a házbér-uzsorások közé. A legtöbb azonban elzüllik teljesen és vagy a kórházban hal meg,

vagy az útszélen találják meg a holttestét.

Szomorú hangulatban hagytuk el a jótékonyág egyik legkövetesebb intézményét, amely mégis borzadályt keltő.

Gyűjtőhelye a társadalom alján lézengő páriáknak, akik minden emberi méltóságukat elveszítve, az örök hajléktalanság gondolatával megbarátkozva, önértet, erély és érzés nélkül, ösztöni életet élnek vagy rálépnek a bűn útjára.

A gyermekvilág borzalmai.

A nyomorúság hadapródjai – Kiskorú családfentartók. – *Kétezer* hajléktalan *gyermek*. – Fiúk a korcsmában. – A züllés útján.

Amihelyt kisüt a tavaszi nap, lombosodni kezdenek a fák, mintegy varázsütésre benépesedik az utca apró, virgonc legénykéekkel, csacsogó, pajkos leánykákkal.

A száz meg száz gyermek játékos lármája köti le a figyelmünket. Megállunk a sétatereken, feledve az élet szürke küzdelmeit és elkápráztat a gyermekvilág bájos mozgalmassága.

Érezzük, hogyan olvad fel a mai kor cinizmusában meg-jegecesedett szívünk. Valóságos mágneses erővel vonzza magához az ártatlanság megbűvölő ereje csüggedt, fáradt lelkünket s megdobog a szívünk, amikor megcsendül a sok gyermekajakról a gyermekésznek is értelmetlen, naiv kör-nóta:

*Lánc, lánc, eszterlánc, eszterlánci cérna,
Cérna volna, selyem volna, mégis kifordulna.
Pérez volna karika, karika, forduljon ki Marika!*

Egész lelkivilágunk átalakul és képzeletünk visszaszáll a régi, boldog, gondnélküli gyermekkorba s szeretnénk apró pajtásaink közé állani és velük együtt nótázni:

*Egyedem, begyedem kendentánc,
Hajdú sógor, mit kívánsz?
Nem kívánok egyebet,
Csak egy darab kenyeret.
Szil szál szalmaszál,
Ecki, ftecki,
Tengerecki – Páll*

A lelkünk felfrissül s mint a pillangó, röpköd virágról virágra.

Most azt a pufók barna fiút nézzük, aki bozontos fejével, maszatos arcával, megtépett, összegyűrött ruhájában úgy ugrál, kering, mintha bizony napszámot kapna érte.

Már a következő pillanatban azon a szőkefürtös kis leányon akad meg a szemünk. Borzasztó nagy gonddal társalog a nála nem sokkal kisebb babájával. És elbáméskozunk, elgyönyörködünk a nyüzsgő, mozgó kis tömegen, amíg föl nem riaszt bennünket az ő durva kiáltása:

– Hej! Gyerekek! Az apátok erre . . . arra . . . Úgy ütök közétek, hogy no . . . Nincs jobb dolgotok?

És szeretnők megfojtani azt az érzéketlen embert, aki ilyen hirtelen visszarántott bennünket a bohóság birodalmából az élet kietlenségébe.

Szegény, üldözött gyermekek! Nem lesz elég hadakoznotok majd akkor, ha a magatok kenyeréért léptek ki az élet porondjára, már most is ott áll a sarkotokban elkeseredett ellenségetek: az öregek zsémbeskedése, az idegesek indulatossága.

Akaratlanul is a szájalomérzés lepi meg érzelmi világunkat és szeretnők védő karunk közé szorítani a megrettent, fölrebbent egész gyerek-tábort.

Pedig hát ezeken az apróságokon még mindig nem esett olyan nagy sérelem. Legfeljebb zsenge, serdülő önérzetük húzódott össze egy kissé a gyengeség tudatában.

Ők hazamennek a barátságos puha otthonba, ahol a szerető anyai kéz friss, lágy vaját ken a fehér kenyérre és becéző szeretettel öleli magához a kipirult, lelkendező csemetét.

Ezek a gyermekek az idegenek otrombaságaiért kárpótlást találnak az otthon meleg, szerető körében.

S ilyenkor, amikor elmélkedünk a gyermekvilág bajairól, jut eszünkbe, hogy hány ezer olyan apróság él a főváros bérkaszányaiban, akikkel a sors már a születésükkor mostohán bánt, s akiken sokkal nagyobb injuria esik az ideges zsörtölődésnél.

Ezek a gyermekek a nyomor gyermekei, a gyermek-világ szerencsétlen, elhagyott páriái.

Mennyivel több, mennyivel nagyobb szájalmat érdemelnek ezek a kis szerencsétlenek és a társadalom még sem törődik velük.

Ezek a nyomorgó, boldogtalan apróságok képezik a bűnöző társadalomnak a jövő kontingensét.

A rendőrség bűnügyi referensei döbbenettel látják, hogy évről-évre szaporodik a fiatal kiskorú bűnösök száma és a rendőrség a társadalom közömbössége miatt tehetetlenül áll a riasztó jelenséggel szemben.

A múlt év nyarán történt, hogy a rendőrség olyan razziaanyagot állított össze, amely a gyermekvilág borzalmait élénken feltünteti. Ez is irgalmassági razzia volt és több főúr és mágnás asszony vett részt benne.

Az előkelő társaság este tíz órakor bérkocsikon indult meg körútjára.

Az első látogatás a köztemető-úti szükséglakásoknak szólt.

A köztemetővel szemben vannak ezek a lakások. Hosszú deszkaépületek, – melyeknek riasztó külsejét néhány lombos fa és több egyszerű virág enyhíti.

Ezekben a pajtákban levő lakások berendezése, beosztása és külső képe megfelel a nevének. Nem is lehetne másképp titulálni, mint szükséglakásnak, mert bizony ezekben a bódékban csak nagy szükség kényszerítő hatása alatt lakhatik az ember.

Deszkából összetákolt alkotmány az egész. A válaszfalak is hézagos deszkából állanak.

Hatvan egyszobás lakás van a telepen. A szoba nyomban a konyhát is magában foglalja és a szegény emberek itt főznek, itt étkeznek, itt alusznak.

Egy-egy ily odúért heti két koronát fizetnek a lakásbérlők a fővárosnak. A fizetést azonban nem veszik olyan szigorúan. Aki nem tud fizetni, adós marad.

A szükséglakások felügyelője rendőr. Végig kalauzol bennünket több lakáson s mindenütt a nyomor megdöbbenő képe tárul elénk.

Az emberek vackokon húzzák össze magukat éjszakára. A felnőttek az apró gyermekekkel vegyest hevernek a piszkos földön.

Ezúttal a felnőttek nyomora háttérbe szorult s a szegény gyermekek felé irányult a részvételteljes érdeklődés.

Az egyik lakásban egy cipész lakik. Nyolc gyermekkel áldotta meg az ég.

A legidősebb tizennégy éves, a legkisebb hat hónapos.

Valamennyi elsatnyult, sápadt, vérszegény.

A tizennégy éves *Ilonka* álmosan mondja el a kérdésekre, hogy *ő dohánygyárba jár s hetenkint nyolc koronát keres.*

Rajta kívül még három testvére szerzi meg a maga és családja kenyerét.

A kenyérkeresők legkisebbike nyolc éves. A Népligetben vizet és papirosforgót árul. Ünnepen keres két koronát is. Hétköznap húsz-nyolcvan fillért.

– Az is jó krumplira, – magyarázza az anya. Természetesen, itt már a szülői önzés nyilatkozik meg.

A gyermek még iskolaköteles, de nem jár iskolába.

– Úgy se lesz belőle püspök! – mondja az apja. írni, olvasni csak nagynehezen tud. A mágnásasszonyok megkérdezték a szülőktől, hogy nem akarják-e átadni gyermeküket a Gyermekvédő Ligának, amely hasznos, derék polgárokat nevelne belőlük.

Az apa – aki egyébként dologtalan, iszákos ember, – ridegen felel:

– Nem azért *neveltem őket mostanáig*, hogy most aztán mást szolgáljanak. Felnőttek azok kérem így is. Mán én egyet se adok oda belőlük.

Tovább mentünk. Egy másik lakásban öt gyermeket találtunk. Az anyjuk mosónő.

– Ha láthatom őket, kezit-csókolom, – mondotta, – szívesen adom a ligának. Ott bizonyosan jobb dolga lesz, mint itthon.

A kis elhagyott gyerekek címét feljegyezték és már a liga gondozása alatt vannak a szelíd

arcú ártatlanságok.

A szükséglakásokban három közös hálóterem is van.

Kettő a férfiak, egy a nők számára.

Ide magányosan élő emberek járnak aludni.

Most, hogy nyár van, kevesen keresik fel ezeket a hálószobákat.

Hiszen most minden bokor hajlékot nyújt a szegény embernek.

A női hálószobában aludtak tizenketten. Több koldusasszony, néhány fiatal cseléd- és újságárusasszony.

Három újságárusasszony apró gyermekeket szorongatott maga mellett. Amikor felszólították, hogy adják át gyermeküket a Ligának, az egyik így felelt:

– Nem tehetem, kérem, mert így megsajnálják a gyermek miatt és veszik az újságot. Amúgy észre se vennének.

Már ezek a három-négy éves gyermekek öntudatlanul is kenyérkereső eszközök.

Az egyik sarokban két fiatal cselédleányt találunk összebújva. Olyan pesztonkafélék. Mind a kettő tizenhárom éves. Egy faluból kerültek a fővárosba fél évvel ezelőtt s már is kitanulták a szokásokat.

Két hete nincsen szolgálatuk.

– Hát ti miért nem néztek munka után? – kérdezi a detektívfőnök. – Hiszen lámpással keresik a jó cselédet.

– Oh, kérem, – nyelveltek vissza, – rosszak a helyek. Az asszonyok szekálását nem bírja ki az ember.

Ezzel megfordulnak és többé egy szót sem lehet kivenni belőlök. Ellenben összesúgnak s kinevetik a jóakarató érdeklődőket.

Ezeket a gyermekleányokat már megrontotta a nagyváros levegője. Ilyenekből kerülnek ki az utca kóbor leányai.

Nem akartuk zavarni a szükséglakások pihenő Ínségeseit. A felügyelő azonban bőséges felvilágosítással szolgált.

Elmondotta, hogy a telepen háromszáz gyermek lakik. Alig van két-három gyermektelen lakó. Az öt-hat gyermekes család meg nem is megy ritkaságszámba.

Még iskolába járnak, de már segítik a szülőket a kenyérkeresetben.

Az egyik szegény család művirágkészítésből tengeti életét. Hat gyerek festi, fodorítja, igazgatja, kötözi a selymet, a viaszosvásznat, amelyből édesanyjuk formás szobadíszot állít össze.

A másik családfő meg abból él, hogy kilenc gyermekére való hivatkozással üzletszerűen folytatja a könyöradomány-gyűjtést. Itt is a gyermek a közvetett kenyérkereső.

És ennek dacára az apróságok, akik a létért való küzdelemben osztoznak szülőikkel, alig táplálkoznak.

Krumpli a főeledelük s öröm-ünnep van a háznál, ha lóhúspecsenye akad néha-néha. De reggel és este a felnőttekkel együtt iszszák a pálinkát.

Nem csoda, ha már kora ifjúságukban testileg, lelkileg elsatnyulnak.

A detektívfőnök ezután több külvárosi házba vezetett bennünket s megmutatta a gyermeknyomor tanyáit. Jártunk az Erdélyi-utca 14., 16., 17. számú házaiban. Minden lakást a piszok tesz bűzössé. A gyermekek a csupasz földön összevissza henteregnek.

Minden lakásból rettenetes bűz, megdöbbenő nyomorúság tárul a késői látogatók elé.

A boldogtalan páriák éjszakai álmukból felriasztva, bosszús dörmögéssel nyitják meg ajtaikat s gyűlölködő tekintettel fogadják az érdeklődőket. Nem szívesen bocsátják közszemlére nyomorúságukat.

A legkevésbé sem szíves vendéglátást észreveszik a mágnásasszonyok és néhány vigasztaló szót mondanak.

– Segíteni akarjuk a nyomorúságában. Észrevehető a gondtalan életet élő, a nyomorúságot

még hírből sem ismerő úri dámákon a kiáltó ínség közvetlen hatása.

Fokról-fokra jobban meglepi őket a döbbenet és minduntalan felhangzik a rémüldöző kiáltás:

– Rettenetes!

– Sohase hittük volna, ha nem látjuk. Szörnyűködésükben nem az undor jutott kifejezésre, hanem a mélységes nagy részvét.

A szívük felmelegedik, s egy-egy nyugodtan szunnyadó gyermek fölé hajolva, megsimogatják fürtös fejcskájukat.

A jótékony hajlam nagyon meglepte a mágnásnőket s mindenkit el akartak helyezni. Szorgalmasan jegyezték az adatokat és kilátásba helyezték a segítségüket.

A *Kisfiuvaros-utca* tizedik számú ház volt a következő állomás. Itt pincelakások rémségei fogadták a látogatókat.

A nedves, dohos lakások túlszűfoltak s természetes, hogy lakóik nem lehetnek egészségesek.

Egy-egy lakásban öt-hat gyermeket találtunk. A legtöbbje görvélykóros, a tüdővész csirái vannak elültetve bennük.

Lerí róluk az ínség, a testi züllés, amely mellett ott settenkedik a lelki romlás is.

A fiatal, fogékony gyermekek ott élnek, ott alusznak a felnőttek között s mindennap tanúi a legintimebb családi életnek. Hallják a felnőttek legtöbbször trágár diskurzusát és érzékeny lelkükben megrögződnek az erkölcstelenségek, amelyek féreg módjára rágódnak rajtuk.

A társadalom kötelessége kiragadni ezeket az erkölcsi halálra kárhóztatottakat a veszedelmes környezetből.

Különösen, sőt kegyetlenül hangzik, hogy a szülői ház veszedelmet hoz a serdülő gyermekekre, de a tapasztalás azt bizonyítja, s éppen ezért, ha szép szerével nem lehet ezeket a züllésnek indult gyermekeket elvenni a szülői hatalom alól, hatósági, erőszakos közbelépéssel kell megmenteni őket a biztos romlásból.

A legszörnyűbb jelenetek a Bem-utca harminchatodik számú házban tárultak elénk.

A Bem-utca a régi úgynevezett »Százházak« maradványa. Míg a Thököly-uti és Százház-utcai rész modern palotákkal újra épült, a Bem-utca megmaradt régi állapotában.

Rozoga, rozszant, piszkos viharverte házak sorakoznak egymás mellett.

Valamennyi egyforma kívül, belül, lakóival, berendezésével, bűzével, piszkával együtt.

A harminchatodik számú házat választottuk ki.

Amikor a szűk csigalépcsőn megvillant a detektívek lámpájának fénye, riadtan hőköltünk vissza. A lépcsőket ezer és ezer fekete svábbogár lepte el.

A világosságra a nyüzsgő féreg-sokadalom ijedten szaladt szerte-széjjel, betarkítva a fehérre meszelt falat és elborítva a karfát.

Undorodva kapták magasra szoknyájukat az úri dámák és úgy siettek fel az emeletre. A lakásokba is betolakodtak a férgek.

Kényelmesen sétálgattak a földön alvó embereken, akik már annyira hozzászoktak az undok élősdiek társaságához, hogy észre sem vették kellemetlen jelenlétüket.

Egy-egy szobában tizennégy-húsz ember húzta meg magát s egy ágyban hárman is aludtak. Penetráns bűz áradt ki a lakásokból, amelyeket bátran lehet nevezni az összes járványos bacillusok tenyésztő helyiségeinek.

Egy ilyen lakásban hat gyermeket találtunk. Az apa egész héten beteg volt s most is munkaképtelen.

Az anya tartja fenn a családot. A Garay-téren gyümölcsöt és zöldséget árul. A mágnásasszonyok részvéttel hallgatták a szegény asszony előadását, amely megindító színekkel ecsetelte küzdelmes életét.

– Könnyítünk a helyzetén, – mondták, – s elhelyezzük a Gyermekvédő Liga telepein a gyermekeit. Jó dolguk lesz a kicsinyeknek s akkor láthatja, amikor akarja.

A szegény asszony félénken válaszolta:

– Kezét csókolom, ne tessék haragudni, de a gyermekeimtől nem válok meg. Elég küzdelmes az élet, mi lenne velem, ha bennük sem gyönyörködhetnék.

Az érv hatott. Megnéztük a kis gyermekeket. Meglepően jól táplált egészséges babák voltak.

A házmestermondotta, hogy a szegény asszony már hajnali három órakor elmegy hazulról s estig fárad, dolgozik. De napközben többször hazaszalad megnézni a gyermekeit.

A Zápolya-utca harminckilencedik számú házat látogattuk meg azután. Ez a ház a tót napszámosok tanyája. Egy-egy lakásban huszan-huszonöten laknak. Egy szobában harminchat embert találtunk.

Megkérdeztük a főbérlőt, mit fizet a lakásért.

– Nyolc forintot hetenkint.

Eliszonyodott az egész társaság a házbérusora ezen csimborasszóján. A [házmester azonban megmagyarázta:

– Kérem, a bérlő még nyer a lakáson hetenkint öt-hat forintot, mert ágybérlőknek ad ki minden talpalatnyi helyet.

Sehol annyi gyereket nem találtunk, mint ebben a házban. Minden gyermek satnya, elzüllött. Négy-öt olyan is volt közöttük, aki a toloncházat is megjárta. Innen huszonhat gyermeket helyeztek el a liga telepein.

Krecsányi rendőrtanácsos most kiadta a jelszót:

– Menjünk a hajléktalanok menhelyére.

Majd elmondotta, hogy az Alföldi-utcában levő hajléktalanok menhelyét előszeretettel keresik fel a kóborló utcai gyerekek, akiknek nincs családi otthonuk, hajléktalanul, foglalkozás nélkül nőnek fel, mint az erdők vadvirágai.

Rendes körülmények között ide nem megy a rendőrség. Most is csak azért látogattuk meg, hogy a hajléktalan gyermekekkel találkozzunk.

Itt is érezhető volt a nyár hatása.

Míg télen huszonöt-harminc hajléktalan gyermek húzza meg magát éjszakára, most mindössze ötöt találunk. Három apátlan, anyátlan árva, kettő megszökött hazulról.

Valamennyi az utca csavargója. A piacok körül ácsorognak s a mindennapi szükségletüket úgy szerzik be, hogy a gazdasszonyok megrakott kosarát segítik hazacipelni.

Összeszednek néhány hatost. Ha kereset nincs, akkor addig somfordálnak egy-egy árupad mellett, míg valami értékesíthető holmit el tudnak csenni.

Nem csinálnak a lopásból lelkiismeretkérdést, sőt annál nagyobb a virtus, minél furfangosabb a csíny végrehajtása.

Feljegyezték a gyermekek nevét és kényszer alkalmazásával helyezték el a Liga egyik telepén.

Mielőtt elhagytuk volna a szomorú helyet, a detektív főnök felvilágosítólag jegyezte meg.

– Budapesten körülbelül kétezer kiskorú gyermek bolyong hajléktalanul. Nyáron a sétatereken, a ligetekben, a budai hegyek között töltik az éjszakát, télen pedig a szükséglakásokban, meg a menhelyeken húzzák meg magukat. Sok bajunk van ezekkel a kis hajléktalanokkal, mert állandóan notórius tolvajok társaságában élnek és zsenge lelkük inklinálódik a bűnre.

Krecsányi Kálmán detektív főnök eddig olyan helyekre vezetett bennünket, ahol veszendőnek induló gyermekeket találtunk.

Most elvitte a társaságot oda, ahol züllött gyermekek fogadtak bennünket.

Ez a hely a Bérkocsis-utcában levő Fortuna-kávéház.

Amikor a kávéháznak kinevezett lebujba léptünk, meglepetve láttuk, hogy a vendégek fele tizenégy-tizenhét éves gyermekekből áll.

Billiárdoztak, kártyáztak, ittak a jövő nemzedék reményteljes csemetéi, sőt négy-öt fiú

utcai leány társaságában mulatott.

A kiskorú vendégek nagy részét névszerint ismerték már a detektívek. Beck detektív sorra mutatta be őket:

– Dolfi, a gagyista, (gyűrűcsaló), Miska a rajzoló (zsebtolvaj), Tóni a falazó (aki a zsebtolvajt fődözi a munkájában), Náci, a srenker (betörő).

A bemutatottak egyike sem haladta túl a tizenhatodik életkort. Az egész társaságot bevitték a toloncházba.

– Ezek már javíthatatlanok! – magyarázta *Krecsányi*. – Megkóstolták a bűnös életét és nehéz kiragadni őket a varázsa alól. Ezeket a gyerekeket az alkohol teljesen megrontotta. Versenyt isznak a felnőttekkel és a könnyelmű leányok rendes barátai.

A züllött gyermekek másik rendes mulatóhelye a Ferenc-körút és Tűzoltó-utca sarkán levő *Rujder-kávéház*. Itt esténként mozgófényképes előadás folyik és a Nick Karterek, Buffaló Billek, meg Nobódyk izgalmasan beállított történelmi vonzzák a fiatal legénykéket. Most is vagy húszan szórakoztak a helyiségben pálinka, lángoló puncs és más egyéb cseppet sem alkoholmentes italok mellett.

A környezet itt is ugyanolyan, mint a Fortuna-kávéházban.

Az utca söpredéke, könnyelmű leányok, ezek barátai, zsebtolvajok, betörők trágár mulatozása veszi körül a könnyen befolyásolható gyermekeket.

Itt is találtak a detektívek ismerőst. A 12 éves »rűcskös Tón« bolti tolvaj. A kisebb divatáruüzletek ajtajára kiakasztott holmik elcsenésében utolérhetetlen specialista. A »filléres Petykó« meg a nyári kirándulóhelyeken kitűnően tudja hamis kártyajátékkal kifosztani a jámbor, hiszékeny embereket.

A legtöbb gyermek 14-16 éves, mámoros volt az alkoholtól.

A már bűnbeesetteket a toloncházba vitték, a többit, akiknél még van remény a megmentésre, a Liga telepein helyezték el.

De nemcsak ezen a két helyen találhatunk iszákos, részeges, alkoholszerető gyermekeket. Szomorúan tapasztalhatjuk, hogy a külvárosi csapszékekben a felnőttekkel versenyt isznak a gyermekek és akárhány apa virtust űz abból, hogy a fia mennyire bírja az alkoholt?

Szomorú statisztikát állított össze a múlt évben a székesfőváros tanügyi osztálya. A főváros iskoláiban a tanítók megkérdezték tanítványaiktól, hogy ki iszik rendszeresen alkoholt. Kiderült, hogy az elemi iskolák növendékeinek 60 százaléka minden nap fogyaszt alkoholt. Húsz százalék csak néha és csak húsz százalékot tesz ki az absztinens gyermekek tábora. Volt akárhány iskolában olyan osztály, hogy amikor a tanító megkérdezte, ki nem ivott még bort, sört vagy pálinkát, egyetlen gyermek sem jelentkezett.

Riasztó kultúrkép ez. És a dologban az a legszomorúbb, hogy nem lehet segíteni az állapotokon.

Bűnös Budapest.

A bűnöző társadalom alakulása, szervezete, működése. – Éjszakák a Városligetben és a Gellérthegyen. – A tömeg lakások bűnösei. – Női gonosztevők. – önvallomások a büntanyán.

Éjszakai kóborlásaink közben elérkeztünk arra a határra, amelyen túl már a fennálló társadalmi rend elkeseredett ellenségei alkotnak külön társadalmat. Elérkeztünk a bűnöző társadalom birodalmába. Abba a világba, amely külön államot képez az államban.

A törvényes társadalmat ettől a törvénynyel szemben álló társadalomtól nem választják el látható korlátok, vámsorompók, határkövek. Nem viselnek külön egyenruhát, közöttünk élnek és csak akkor ismerjük meg, amikor orozva ellenünk támadnak, hogy ők a bűnöző társadalom katonái.

Ha nincs is egységes szervezetük, ha külön társadalmi rend nem is szabályozza működésüket, cselekvési szabadságukat, mégis a földi berendezkedésben külön alakulásnak tekinthetjük, amelynek egyetlen célja van: A törvényes rend ellen küzdeni. És mert ezáltal a mai fogalmak szerinti társadalom ellenségei, tehát kitagadottjai is.

A megvetettség, az üldözöttség érzése képezi azután azt a kapcsolatot, amely a bűnösök társadalmát együtt tartja.

A külvárosi nyomorúság labirintusában kivezető fonál nélkül tévelygőket fenyegeti legelőbb az a veszedelem, hogy a bűn szörnyetegének a közelébe jutnak és ez polip karjaival magához ragadja.

Csak el kell látogatni az ötödik, hatodik, hetedik, nyolcadik és kilencedik kerület külvárosaiba, hogy megérthessük azt az okozati összefüggést, amely a nyomor és bűn között fennáll.

A külvárosok hatalmas bércaszárnyaiban uralkodó életet kell tanulmányoznunk, hogy megtaláljuk a bűnbeesés okait és közvetlenül lássuk, hogyan népesül be a bűnöző társadalom.

Az első lépésnél már belébotlunk a nyomorúságba. Budapest speciális lakásviszonyai alaposan hozzájárulnak a nyomor és inség kidomborításához.

Amíg a nyugati államokban a szegény néposztály családi tűzhelyét megvédelmezni igyekszik az államhatalom és a társadalom, addig nálunk éppen erre nem fordít gondot senki. Sem szociológusaink, sem büntetőjogászaink nem hívják fel az illetékes tényezők figyelmét arra, hogy a főváros rettenetes lakásviszonyainak következménye a bűnök szörnyű módon való terjedése.

Angliában az én házam az én váram elvét vallhatja a szegény néposztály is, mert ott az állam, a városok, az ipari vállalatok a munkásházak építésével a szegény családok számára is biztosították a családi tűzhelyet, amelyet a munkás ember is megvédelmezhet az idegen, ismeretlen gyanús betolakodó ellen, nem úgy, mint nálunk, ahol meg kell osztania vele nemcsak a házat, a szobáját, hanem az ágyát is.

Budapesten három-négyemeletes bércaszárnyákban lakik a munkás, a tanult iparos és a tanulatlan napszámos; a kézimunkás rendes életet élő családja a legalacsonyabb néposztály, a máról-holnapra napszámból tengődők familiájával.

A zabolátlan házbérzsora ezeket a külvárosi házakat úgy rendezte be, hogy a padlástól a pincéig minden zug lakóhelyül szolgál.

A lakások szűkek, kicsire szabottak, csakhogy minél többet zsúfolhassanak egy aránylag kis területen felépített házba. Egy-egy külvárosi lakóháznak 80-120 lakása van.

Ezzel szemben az udvarok kicsik, a lépcsőházak mellékhelyiségek elhanyagoltak, piszkosak. A ház udvarát, folyosóit az a bűzös levegő árasztja el, amelyet a szegény embereknek nagy tömegben való együttartózkodása fejleszt.

Már magában véve ez a környezet elpusztítja az emberrel született szépérzékét, amely bizony a lelki viharokban sokszor világitótoronyként vezet a helyes útra.

Ez azonban csak a kisebb baj volna. A budapesti élet felháborító drágaságával szemben

aránytalanul rendezetlenek a munkaviszonyok. Az évről-évre fokozódó házbérzsora annyira megdrágította az életet, hogy a szegény családok nem képesek egyedül fentartani a lakást, hanem albérlőkkel osztják meg családi tűzhelyüket.

Idegen férfiak, ismeretlen nők férkőznek be a családokba, akik a családtagoknak egymás iránti rokonérzését nem osztják. Lassan meglazulnak a családi szeretet kötelékei is. A nyomor, az étellel való küzködés elnyúvi a nemesebb érzelmeket.

Az emberi természet különféleségének folytonos összeütközéséből zűrzavaros élet alakul ki. Napirendre kerülnek a civódások, a verekedések, amelyekben a kés játszsza a főszerepet.

Trágár káromkodások, rémséges szidalmak hallatszanak lépten-nyomon. Az emberek egymás iránti kölcsönös becslése kipusztul a bércaszárnyák lakóiból. A durva hang lesz természetessé nemcsak a köznapi életben, hanem az ünnepi mulatozásokban is.

A családi élet intimitásai szinte nyilvánosan játszódnak le a túlszűfolt lakásokban. Észrevétlenül úrrá lesz a teljes erkölcsi elvadulás.

Ebben a levegőben, ebben a környezetben születik meg a gyermek és nő fel. Ifjú, zsenge, fogékony lelkét megmételtyezi a tömeglakásokban tobzódó elvetemültség.

A gyermek csak rosszat, csak erkölcstelen életet lát, amit később természetesnek talál.

Már a nevelési rendszer bűnre inklinálja.

A szülők az egész napot munkában töltik. Nincs idejük, hogy gyermekeikkel foglalkozzanak.

Már négy-öt éves korában az utcára kerül és ott nő fel.

Itt tanúja olyan jeleneteknek, amelyek megrögződnek fogékony lelkében.

A külváros gyermekei eleinte csak bámulói a történeteknek, de az utcai élet fokozatosan megrontja a lelküket.

Később már maguk közt rendeznek olyan jeleneteket, amelyeket a felnőttektől tanultak el.

Járjuk csak végig a külvárosi utcákat, lépten-nyomon találkozunk apró gyerekekkel, akik brutális, drasztikus nótákat énekelnek, káromkodnak, verekszenek.

Amint nőnek, úgy erősödnek bennük a rossz indulatok. Elkerülnek az iskolát, később a munkát. Az érzékük teljesen elvadul.

Ablakbeverésen, állatkínzáson kezdik, csupán játékból, szórakozásból.

Majd előkerül a bicska és a verekedés, a vér gyönyörködteti.

Lassan, anélkül, hogy észrevenné, a természetes fejlődés folyományaként kipusztul a suhancokba került gyermekből az embertársa iránti becsületérzés és az idegen tulajdon tisztelete.

Kezdetben, hogy éhségét csillapítsa, gyümölcsöt, cukrász-árut, élelmiszert lop a piacokon.

A siker felbátorítja s később már ruhás-üzletekből emel el kisebb értékű tárgyakat.

Most már a virtus vetekszik a jogtalan és könnyű vagyonszerzés vágyával és mind értékesebb, becsesebb holmi után kutat.

Egyszer tettenérik, bekerül a tolonházba, a javítóintézetbe s ezzel végleg elveszett. Itt már megismeri a bűnözés raffínáltabb technikáját.

Igy nevelik a külvárosi lakásviszonyok a bűnösöket.

Nagyon kevés az olyan gonosztevő, aki bűnös hajlamaihoz átöröklés útján jutott. A legtöbbet a nyomor kergette a bűnbe.

A főváros nehéz megélhetési viszonyai, a vidékről való túlnagy beözönlés, a rendkívüli konkurencia a létért való harcot küzdelmessé, nehezé tette.

A vidék hajótöröttjei is itt próbálnak ismét talpra állani, a minék megkísérlése annyival is könnyebb, mert a nagyvárosban száz és száz olyan keresetforrás van, a mely sem technikai, sem szellemi kvalifikációt nem igényel.

Természetes, hogy kicsi azoknak a szerencsétleneknek a száma, a kik boldogulni tudnak.

A sorsüldözöttek rövid ideig kapkodnak fűhöz-fához, folyton változtatják a foglalkozásukat s közben észre sem veszik, hogy mind mélyebbre sülyednek.

Beköszönt házukhoz az ínség, a szenvedés s a nyomorba jutottaknak csak kis százalékában van meg az energia, hogy a megpróbáltatás idejében is megőrizze erkölcsi sérthetlenségét. S minél alacsonyabb a foglalkozás, minél keservesebben elégíti ki mindennapi szükségletét, annál jobban fenyegeti az embert a bűnbe jutás veszedelme.

Összekerül a már bűnbeesettekkel, irigykedve látja, hogy azok munka nélkül is boldogulnak, sőt mulatozásra is telik nekik. A büntetőjogi-következményekkel ekkor már nem törődik s egy napon, a mikor a nyomorúság a tetőpontját érte el, a kétségbeesés marja a lelkét s látja, hogy tisztességes utón nem jut kenyérhez, elköveti az első bűnt. A mikor a lejtőn megtette az első lépést, alig van visszatérés.

Ha egyedül működik, a siker és az a tudat, hogy bűnéről senki sem tud, elvakítja és mind rendszeresebbé válik a működése. Az a remény vezérli a legtöbb bűnöst, hogy bizonyos ideig űzi csak a pénzszerzés bűnös módját, azalatt sikerül olyan tőkét gyűjtenie, amelynek segítségével visszatérhet a tisztességes életbe.

Erre azonban alig van példa. Egy napon elfogják. Büntetését már tapasztaltabb, régibb bűnösök között tölti ki. Ezekről tanul. Amikor visszakerül, a társadalom elleni gyűlölet magva van elvetve a lelkében. Szerencsétlenségéért a társadalmat okolja, amely megvonta tőle a tisztességes megélhetés eszközeit, most pedig üldözi.

A börtönből kikerült ember csak a legritkább esetben kap foglalkozást. Ott ég a homlokán a szégyenbélyeg. A társadalom előítélete, bármennyire is áthassa a szerencsétlent a javulási szándék, kiközösíti. És kénytelen visszatérni a bűn útjára.

Még nehezebben szabadul a bűnöző társadalomból az, akinek büntársai vannak. Ha fel is támad benne a tisztességes életbe való visszatérés vágya, elég erősnek is érzi magát, hogy expiálja a múltját, nem képes elhagyni a bűnöző társadalmat. Százféle kötelék tartja fogva.

Fél attól, hogy büntársai leleplezik, de az is riasztja, hogy bosszút állanak rajta. Meg azután a léha, könnyelmű élet varázsa megbabonázó erővel hat.

Bár néha nehezebb munkát végez, mintha tisztességes mesterséget űzne, a leleplezéstől, tettenéréstől való félelem nagyobb gyötrelmeket ró rá, mint a becsületes megélhetés gondja, még sem tud megválni a bűnös élettől.

Teljesen elmerül a bűnben, s minél többször kerül a büntető igazságszolgáltatás kezébe, annál megrögzöttebb lesz.

A bűnöző társadalom hetvenöt százaléka kerül ki a nyomor hadseregéből és csak huszonöt százalék az, amelyet az alkalom, a bűnös hajlam, veleszületett természet, vagy a féktelen indulat hajt a bűn útjára.

Nagy tévedés volna azt hinni, hogy a bűnözők anarkisztikus társadalmában teljes a demokrácia. Ott is csak úgy vannak kasztok, mint a tisztességes társadalomban.

A bűnözők társadalmában is vannak burzsoák és proletárok. Vannak zseniális gonosztevők és kontárok. Vannak olyanok, akik egy-egy szélhámosságukkal egyszerre vagyont szereznek és olyanok, akik minden kísérletüknél »bebuknak«.

Itt sem elegendő a képesség, sőt talán éppen itt van szükség a szerencsére.

A bűnöző társadalomunk is vannak uralkodói, fejedelmei, vezérei, elnökei, főnökei. Itt a vezető állásokra nem reprezentatív tehetségre, hanem szervező erőre van szükség. Csak az a különbség, hogy míg a tisztességes életben a stréberek, minden tehetség nélküli emberek vezethetnek, a bűnöző társadalomban csak azok jutnak vezető szerephez, akik értenek a mesterségükhöz. Emlékezzünk csak vissza a rendőri krónikában szereplő nagy gonosztevőkre. Akik a »betörő-király«, a »szélhámosok fejedelme« titulust viselték, rendesen nagy dolgot mi veitek.

A bűnösök, a kiket természetszerűleg anarkisztikus érzelmek hatnak át, nem tűrnének főnököt, vezért, ha annak szellemi és egyéni kiválóságait nem becsülnék többre a maguk képességeinél.

Ilyenformán bár nem hivatalos alakban, a bűnözők társadalma a tisztességes társadalom berendezkedése szerint alakul ki. A plebs itt is engedelmessé válik a duxnak. A szellemi erő itt is diadalmaskodik a fizikai erőn.

Aki produkál, az többet szerez és jobban él. Éppen ezért hiába keresünk éjszakai razziáink közben nagyobb bűnöst, nem igen találunk. A nagy bűnösök elegáns, külön lakást tartanak, vagy szállodában laknak álneveken. A nyomor és bűn tanyáin a bűnöző társadalomnak csak a proletárjait lepjük meg. Igaz, hogy ezek között is vannak veszedelmes, notórius bűnösök, de mind az átlagból valók.

Ebben az ismeretlen világban is két főcsoportot képeznek a lakói. Szellemi és kézi munkások sorakoznak a két osztályban.

Kézimunkások a betörők, lakásfosztogatók, zsebtolvajok, pénzhamisítók, útonállók, rablók és gyilkosok.

Szellemi munkások a csalók, kalandorok, szélhámosok, sikkasztók, hamiskártyások, okmány hamisítók. Bár ez utóbbi két osztály működésében a kézügyességnek főszerep jut, mégis a bűncselekmény végrehajtásában szellemi munkát kell kifejteniök.

A felsorolt bűnfajok számos alcsoportra oszlanak, amelyek ismertetése nem tartozik e könyv keretébe, annál is inkább, mert már megelőzőleg egy kollegám »Nyomorultak, gazemberek« című könyvében külön-külön részletesen tárgyalta azokat.

Budapest bűnöző társadalmában nincsenek olyan nagyszabású szövetségek, mint a nyugoti államok fővárosaiban: Londonban, Parisban, Berlinben, ahol rablógyilkos szövetkezetek, útonálló bandák állandóan veszélyeztetik a közbiztonságot.

Budapesten nincsenek is büntények, amelyekben haramia-társaságokat lephetne meg a rendőrség.

Nálunk nagyobb konstrukciójú bűncselekmények csak elvétve történnek s az ezek végrehajtására való szövetkezés is csak alkalmi.

Rablóbandák, csalószövetkezetek rendszeres működést nem fejtenek ki s csupán a betörésre alakulnak két-három tagból álló társaságok, de ezek sem ütnek közös, állandó tanyát. Külön-külön laknak s csak olyankor találkoznak, amikor kalózútra indulnak.

A magyar tolvaj bizalmatlan s fél a társától is, hogy elárulja. Sokszor megtörténik, hogy évekig együtt működik négy-öt ember, anélkül, hogy egymás valódi nevét tudnák és családi viszonyait ismernék.

Tolvaj nevet vesznek fel és ezen a néven ismerik egymást.

A tolvaj nevek különösen népszerűek. A társadalomból kitagadott emberek egyszerűen eldobják örökölt nevüket és valamely testi, vagy szellemi sajátosságaik szerint nevezik el egymást.

Rendkívül változatos és élénk a tolvajnév-szótár. Sűrűn szerepelnek benne az ilyen nevek: Rűcskös Pali, Mulya Laci, Sánta Pista, Kacska Jancsi, Sunyi Gazsi stb.

Nem is laknak huzamosabb ideig egy helyen. Gyakran változtatják a lakóhelyüket és mindenütt más nevet vesznek fel, csak hogy félrevezessék a rendőrséget.

Nehéz munkája van tehát a budapesti rendőrségnek a pesti bűnösökkel.

Külön kell megfigyelni őket és nyilvántartani azokat a házakat, amelyekben szokásszerűen lakást bérelnek.

A rendőrség a legtöbb tolvajról tudja, hogy hol fog megszállni, ha kikerül a börtönből és így állandóan figyelheti azokat.

A detektívek ismerik a notórius bűnös viszonyait.

Ha valamely vád ismert gonosztevőre irányul, a rendőrség először is szüleinél, testvéreinél, rokonainál, ismerőseinél, barátainál kutat utána. Tudja a rendőrség, hogy melyik bűnösnek ki a kedvese és ha el akarja fogni, csak a leányt figyeli. Bizonyos, hogy a bujkáló bűnös, dacára az ezer veszélynek, felkeresi a szeretőjét.

Nagy harc az, a mely a társadalom és a bűnösök társasága között dúl.

A harc fegyverei kor szerint változnak s ma már a modern technikának nagy szerepe van ebben az örökké tartó háborúban.

Mind a két tábor szervezkedik s ha a támadás erősebb ma, holnap már az ellenfél is beszerzi a védelemre ellensúlyozó eszközeit.

Csak végig kell olvasni a múlt és jelen bűnügyi krónikáit és nyomban előttünk áll a hatalmas ellentét. Szinte megmosolyogják a múlt együgyűen, bárgyúan végrehajtott bűneit a mai raffinált, nagykoncepciójú bűncselekményei mellett.

Ugyanez a helyzet a büntető és nyomozó hatóságok működésében is. A mai Scherlock Holmesek mellett eltörpülő kontárok a régi pandúrok meg a rendőrbiztosok.

Éppen ez a magyarázata annak, hogy a két szemben álló tábor mindjobban szervezkedik és elkeseredettebbé válik a küzdelem.

Bűnösök mindig lesznek. De a társadalomnak arra kell törekednie, hogy minél kevesebben legyenek. Ki kell ragadni azokat a szerencsétleneket a bűnösök soraiból, akiket a mai társadalmi és gazdasági viszonyok következtében a nyomorúság hajtott oda és kikívánkoznak onnan.

Meg kell akadályozni azok bűnbe esését, akiket az élet kényszerítő körülményei hajtanak a bűn szörnyetegének kitárt karjaiba.

Az itt következő razziák során is csak olyan emberekkel találkozunk, akik akaratuk ellenére estek a bűnbe.

Nem pezsgős, mámoros szerelmes éjszakáról szól ez a fejezet. Nem járjuk be mulatósvágyakozással a Városligetnek mostanában annyira megszorodott, tündéri fényben ragyogó, női parfümtől illatos, zajos, vidám mulatóhelyeit.

Ezt az éjszakát, amely bár gyönyört ígérő, holdvilágos, szép nyári éjjel, a Városliget sötét, elhagyatott részein

Amióta a rendőrség azt tűzte ki célul, hogy a züllésnek indult gyermekeket megmentse, sűrűn keresi fel azokat a helyeket, ahol az elhagyatott emberek tanyáznak.

Ezek a razziák mindig éjszaka történnek, mert csak ilyenkor lehet együtt találni az apró csavargók és a kiskorú bűnösök tarka társaságát.

Nappal az utcákon, a nagy emberforgatagban csatangolnak, csak éjszakára térnek fedél alá.

Amikor az idő hűvösebb, a fák, bokrok kopaszok, a külvárosok rozoga házaiban, túlszűfolt lakásaiban és a menhelyeken húzzák meg magukat, de mihelyt a tavasz ránk köszönt, minden bokor szállást kínál, az utca gyermekei kibújnak a bűzös odúkból és a szabadban, erdős, bokros helyeken hajtják nyugalomra fejüket.

Nagy előszeretettel, talán a régi tradíció folytán tömegesen keresik fel a Városligetet, amelynek elhagyatott zugait, bozótos, bokros helyeit esti tizenegy órától kezdve apró és suhancoknak indult gyermekek csapatai okkupálják hajnali négy óráig.

A rendőrség jól ismeri a pesti csibészeknek ezt a nyári lakását és hívatlanul, váratlanul, látogatást tesz a szellős éjjeli menedékhelyen. Felrebbenti a nyugodtan pihenő, vagy prédára leselkedő suhancokat. Egy kültelki rendőr-őrszobában találkozott a rendőr-csapat.

Ez a razzia sokban különbözik a városiaktól. Míg ott csak detektívek intézik, itt közrendőrök végzik a kutatást. Csak néhány detektív vesz részt a szomorú éjszakai csatangolásban.

– Olyan dolgot lát majd, amelyent elképzelni sem tud, – magyarázta egy öreg, tapasztalt titkosrendőr.

A rendőrök villamos zseblámpákkal, acetilén kézilámpával szerelték fel magukat. Majd sorban megnézték a revolvereiket, hogy meg vannak-e töltve?

Az egyik detektív baljóslatú pillantást vetett rám s megkérdezte:

– Hozott-e a szerkesztő úr revolvért magával? Majd hozzátette:

– Mert bizony megeshetik, hogy ütközetre kerül a dolog. Az előkészületek már olyanok

voltak, hogy izgalmassá tették az éjszakai kirándulás kilátásait.

Éjfélre járt az idő, amikor elindultunk.

A millenáris emlékmű mögötti hídon keresztüljutottunk a városligetbe. A fővárosi pavillon nagy kávéházában még vidám élet zajlott.

Az egyik asztalnál egy osztállysorsjegyfőelárusító huzattá a cigánynyal a társaságában levő kis színésznő kedvenc nótáját:

Nincs cserepes tanyám,
Sem szűröm, sem subám! . . .

Gyors tekintettel végignézttem a terrasszon szórakozó kis társaságon.

Néhány mágnást láttam ott pezsgőzni, több nagykereskedő szürcsölte szalmaszálon a hűsítő italokat, miniszteri hivatalnokok, fővárosi tisztviselők kedélyeskedtek, egy csomó szép asszony, fiatal leány tereferélt, pletykázott.

Kívül néhány automobil, magánfogat várakozott gazdájára. Gyorsan mentünk el a kivilágított helyiség előtt.

– Ezek sem tudják, hogy néhány száz lépésnyire már nem volna tanácsos betévedni, – jegyezte meg a vezetőnk.

Nem is kellett néhány száz lépést tennünk. Alig hogy lefordultunk a tó mellett elvonuló kis ösvényre, a detektívek elhallgattak, lábujhegyen osontak tova és elővéve villamos lámpáskáikat, óvatosan húzták félre a sűrű lombokat, bevilágítva a bozótok mögé.

Egyszerre két suhancra bukkantak. Mélyen aludtak. Felrázták a detektívek s a fiuk felugrottak. Álmosan bámultak a társaságra, de csakhamar tisztában voltak a helyzettel.

– Már megint a kibererek! (detektívek) – kiáltottak fel bosszúsan.

Az egyik detektív bemutatta a két fiút:

– Ez Kósza Peti. Így nevezik a jasszok. Tizennégy éves. Nincs se apja, se anyja. Egy csirkét áruló asszonynál lakik. Állítólag az a nevelőanyja, de már tíz esztendő óta maga keresi a kenyerét. Úgy, a hogy tudja. A maga módja szerint. Állandóan a nyílt piacokon ácsorog. Les a prédára. A vásárlással elfoglalt szakácsnők és gazdasszonyok mellé sompolyog s addig settenkedik körülöttük, a míg sikerül elcsenni a pénztárcájukat. Az asszonyoktól könnyebb lopni, mert azok szórakozottabbak és kevésbé óvatosak, mint a férfiak. De nem riad vissza az üzleti lopástól sem. Beállít a boltokba s miközben néhány fillérért vásárol valamit, ellop több koronát érő holmit. Ez a másik Markos Sándor. Társa a Kósza Petinek. Ő falaz. Vigyáz, amíg Kósza Peti dolgozik, hogy nem látja-e valaki? Amikor sikerült a vágás (lopás), a lopott tárgyat ügyesen ő veszi át és tovább sompolyog. így, ha Kósza Petit tetten érik is, nem találják meg nála a corpus delictit. Ez tizenhárom éves. Az apja suszter. De nem bír a fiával és elkergette hazulról.

A két suhanc nyugodtan hallgatta végig a bűnlajstromukat. Amikor a detektív befejezte, cinikusan szólalt meg Kósza Peti:

– De sokat tudnak rólunk! Még se sikerült bebuktatni (elítéltetni) egyikünket se.

Ugyanis oly ügyesen csinálják a dolgaikat, hogy nem lehet rájuk bizonyítani.

Megrögzött kis gonosztevők. Most is volt náluk vagy nyolc korona.

Azt mondták, hogy becsületes munkával szerezték.

Csavargás címén mind a kettőt bevitték a kerületi kapitányságra.

Tovább folytattuk a kutató utat.

Minél mélyebbre jutottunk, annál több hajléktalant találtunk a bokrok között.

Volt olyan iparossegéd is közöttük, aki sohasem vétett még eddig a rend és a törvények ellen. Most munkanélkül van, a pénze elfogyott s nem kap lakást.

Kis csomag a fejealja. Ebben a csomagban van néhány alsóruhája. Egész vagyona.

Azt is zálogba csapta volna, ha adnának rá.

– Tessék megnézni ezt a szerencsétlen fiatal embert. Napok óta éheznek s itt a csibészek

között kénytelen tanyázní. Csoda-e, ha nagy elkeseredésében és nyomorában kedvet kap a bűnre?

Bizony botrányos állapot, hogy a hatóságok nem létesítenek olyan intézményt, amely a munkaköz vetítéssel kapcsolatosan hajlékot nyújt a tisztességes munkátalan iparossegédnek.

Egy *kis leányt is találtunk a bokrok között. Zöld* korsó és vizespohár hevert mellette. A feje alá leszaggatott fagalyakból rakott párnát.

Amikor felköltöttük, siránkozva beszélte el, hogy nincs senkije a fővárosban.

Naphosszat vizet árul a ligetben, a mutatványos bódék között. Tizenkét éves. Már két esztendő óta folytatja ezt az életet, öccse is van. Az meg színes papirosból készült forgót árul.

Az is a ligetben alszik, de más részen, a pajtásai között.

– Én nem megyek oda, – siránkozott a leányka. *Azok rossz fiúk és azt akarják, hogy én is az legyek.*

– Hol vannak a szülőid? – kérdeztük.

– Az édesanyám meghalt, az *édesapámat meg elvitték a csendőrök. Azt mondták, hogy megölte az anyánkat.* Minket ütöttek, vertek a szomszédok, nem adtak enni, hát *megszöktünk.*

A szülők bűnéért szenvedő kis páriát a Gyermekvédő Liga gondjaira bízta.

Tovább menve a szigetnek belső oldalán, a bozótok közé kikötve egy csónakot találunk.

A csónakban férfi aludt. Felrázták. Riadtan ugrott fel s amikor megismerte a detektíveket, a csónak mélyébe nyúlt s valamit a vízbe akart hajítani.

A detektívek azonban észrevették a szándékát és lefogták a fiatalembert.

A csomagban *ezüst evőeszközök és gyertyatartók voltak.*

Kiderült, hogy a fiatal ember urasági inas, aki meglopta a gazdáját.

Nem mert szállást keresni, kiment hát a Városligetbe. Egész délután csónakázott s este nem vitte be a csónakot, hanem kikötötte a bozótba és belefeküdt aludni.

Érdekes, hogy a gazdája csak akkor tudta meg, hogy meglopta az inasa, amikor a rendőrség jelentette.

A szigeten nyolc fiú s egy leánygyermeket, továbbá hat felnőtt csavargót találtunk.

A szigetről a Stefánia-útra fordultunk. Az utón végig minden tíz lépésre egy revolveres közrendőr volt felállítva, hogyha a bokrokból felriasztott emberek menekülni akarnának, a rendőrök útjukat állják.

A csapat elszórtan, apróbb csoportokban hatolt a bokrok közé. Mély csend borult a környékre, csupán időnkint robogott el az utón egy-egy fogat, amely a nyári éjszakában szerelmes fiatal párokat röpitett végig.

Ezalatt benn a bokrok között egymásután botlottunk bele alvó emberekbe.

Munkátalan csavargók, betörők, zsebmetszők kerestek menedéket a zöld bokrok alatt.

A bűnös világ tucatemberei voltak. Közönséges tolvajok.

Egyszerre megmozdult fejünk felett egy falomb. Feltekintettünk s meglepetten vettük észre, hogy a lombok között ember mozog.

A detektívek felszóltak hozzá, de az ipse nem válaszolt, hanem tovább kúszott. Érezte a veszedelmet. Ekkor a csoport vezetője felszólt: – Ha nyomban nem jössz le, fellövünk a fára – és nyomban elő is vette a revolverét.

A megszorult ember pár pillanatig gondolkodott, azután látva, hogy nincs menekvés, szépen, lassan lekúszott. A detektívek felismerték.

– Te vagy az, Medve? (Ez a tolvaj neve.) Mit keresel itt?

Mogorván nézett széjjel, majd megszólalt.

– Nincs szállásom, hát itt a fákon alszom. Elmonda a kérdésekre, hogy elég jó fekvés esik a sűrű, vastag faágak között. A Medve egyébként a fővárosból kitiltott, rovottmúltú betörő.

A Stefánia-út két oldalán és környékén harminchét csavargót fogdostak össze. Négyet a fák lombjai közül szedtek le, úgy mint a »Medvét«.

Amikor a Stefánia-ut végére értünk, az úgynevezett víztorony előtt ismét egy csoportba verődünk.

A víztorony a Stefánia-út végén, a lóverseny-pálya mögött van, ott, ahol a kocsik megfordulnak.

Elhagyatott, csendes vidék ilyenkor éjszaka.

Nem messze tőle, oldalt szükséglakások állanak.

– Egyike a legveszedelmesebb helyeknek a fővárosban! – magyarázta egy detektív és sorban előszedték a revolvereiket. – Itt tanyáznak a bicskások.

Lassan, óvatosan nyomultak előre a bokrok között. Egyszerre éles fütty hangzott fel, majd nyomban utána még egy.

– A gazemberek észrevettek bennünket, – dörmögte az egyik detektív és ő is a sípjába fűjt.

Ez jeladás volt az úton álló rendőröknek. Kivont karddal jöttek a segítségünkre.

Egyszerre megmozdultak a bokrok. Mindenfelől sötét, gyanús alakok törtek előre.

Mind az üldözött vad, kerestek menekülő utat, de mindenütt rendőrbe, vagy detektívbe botlottak.

A legtöbbje csöndesen megadta magát, imitt-amott azonban valóságos küzdelem fejlődött ki a rendőrök és csavargók közt.

Eldördült néhány revolverlövés is, ez azonban csak ijeszt és.

Negyedóra alatt megtisztították a környéket. Tizenhét veszedelmes suhancot fegyvereztek le.

Ezek a budapesti apachok. A legtöbbnél kést találtak. Az arcuk vad, a külsejük riasztó. Az útonállók valódi típusai.

Szerelmes párok keresik fel ezt a vidéket szép, csillagos nyári estén.

Az apachok a szerelmes párok rémei.

Reájuk lesnek, s amikor szerelmes suttogással simulnak egymáshoz, egyszerre megjelenik két, hárem zord alak. Megvillan a bicska s a szerelmes lovag megrettenve adja oda az erszényét. Még örül, ha imádottját is nem rabolják el az elvetemült fickók.

Nemrég történt, hogy egy fiatal születőnőt hurcoltak el szerelmese mellől a csavargók és kilencen ostromolták meg szerelméért.

A kis színésznő, aki még most is játszik egy vidéki színpadon, hónapokig betege volt a városligeti éjszakai kirándulásnak.

Ezeket az elfogottakat egytől-egyig megkötözték.

Az elszánt suhancok még így is sok bajt okoztak.

Volt köztük tizenöt éves fiú is. A legidősebb nincs több húsz évesnél.

Kelet felől már világosodni kezdett.

Megszólaltak az éneklő madarak és a környék képe kezdett tisztességesebb lenni.

Zugló felől milimárik döcögtek a főváros felé kocsijukon, tele tejes-kannákkal.

A gyalogúton munkások igyekeztek a becsületes fekete kenyér után.

Amikor a razzián összefogdosott szerencsétlen és bűnös emberek tömegén végignéztünk, átvillant agyunkon a mulató kisasszony nótája:

– Nincs cserepes tanyám! . . .

Ő már bizonyosan puha selymes ágyában aluszik s talán arról a pezsgőre kidobott néhány száz koronáról álmodik, aminek egy tizedrészét megerőltetés nélkül adhatná ezeknek a szerencsétleneknek, akiknek igazán nincs cserepes tanyájuk.

Jó öreg nagyapáink, ha valami fantasztikus mesével akartak bennünket ámulatba ejteni, a Gellérthegyet vették elő és se vége, se hossza nem volt a gellérthegyi rémmeséknek.

A boszorkányok a Gellérthegyen tanyáztak. Ide jártak éjféle táncmulatságra, a vasorrú bába a gellérthegyi barlangokba hurcolta a sivalkodó gyermekeket.

Még a hétfejű sárkány tartózkodási helyét is a Gellérthegyre helyezték át derék nagyapóink.

Később, hogy megnövekedtünk és kikerültünk a nép közé, itt is lépten-nyomon a Gellérthegy emelkedett ki az emberi fantázia káoszából.

Most már komolyabb dolgokat hallottunk.

A múlt század zsványai a gellérthegyi barlangokba hordták az elrabolt vagyont.

Fejedelmi módon rendezték be ezeket a hegy méhébe nyúló sziklás üregeket s amikor jó zsákmányra tettek szert, Pestre is áthallatszott vidám mulatozásuk zaja.

Mások ismét azt tudták, hogy a citadella közepén van egy feneketlen kút. Abba rejtették el honfoglaló őseink Árpád vezér nagy-nagy vagyont érő kincseit, sőt maga Árpád vezér is ott porladozik, azért nem találják meg földi maradványait.

A tudományos színezetű legendáknak se szeri, se száma.

A Gellérthegy, mint alattomos tűzhányó, amelynek belsejében még mindig lobog a láng. Innen van az, hogy forró víz bugyog belőle. Hej, milyen nagy baj lesz, ha egyszer elkezdi okádni a tüzet és megrázza szép Magyarországot háborgásával.

Egész külön irodalma van a Gellérthegynek, s minden ember szívében elrejtöztek a gyermekkori benyomások maradványai, annyira, hogy amikor Budára kerül, tiszteletteljes félelemmel nézi a betömött, vagy még mindig tátongó barlangokat.

Okos fejjel is eltűnődik azon, vajjon nem volt-e valamicskét igaz alapja ennek a rengeteg legendának.

Ám a gellérthegyi romantikát is agyoncsapta a haladás csákánya.

A főváros lebontatta az apró sárga házakat, amelyek a hegy lábánál és az északnyugati oldalán sorakoztak.

Irgalom nélkül lehordatta az ütött-kopott viskókat, sétányokat rakott a helyébe, a barlangok száját betömte, sőt a hegy egy részét valósággal felépítette.

Kiirtotta a sűrű bozótokat, vízmű-telepet létesített, telerakta lámpákkal, rendezte az utakat s a déli oldalon egymásután épültek a cifra, fényes nyaralók.

Így azután azt hinné az ember, hogy a Gellérthegy teljesen modernné lett és olyan rajta a közbiztonság, mint a királyi palota környékén.

No hát, ez tévedés. Nemrég volt razzia a Gellérthegyen és ekkor tapasztaltam, hogy nem mindig tanácsos éjszaka egyedül felsétálni a citadella háta mögé.

Egész bizonyos, hogy útközben, vagy odafenn megkérdeznék az embertől, hogy hány óra, s ha oda nem adná a nála levő egyetlen órát, bizony elvonnék tőle.

A vezetőnk elbeszélte, hogy a gellérthegyi közbiztonság öt esztendő alatt mesés módon javult.

Azelőtt, hogy fennállottak még a gellérthegyi utcák, ezek házaiban rejtőzködtek el a pesti oldalról kiszorult veszedelmes emberek.

A bűnös társadalom minden fajtájából tanyáztak itt gonosztevők.

Betörők, útonállóak egész külön társaskört alkottak s napirenden volt a késelés; olykor valóságos utcai ütközet folyt le.

Bizony barlanglakók is voltak, akik bagoly módjára nappal behúzódtak az üreg mélyébe s csak az est mindent eltakaró fekete leple alatt bújtak elő, hogy kis rabló-kirándulást tegyenek.

A szabályozás folytán e veszedelmes elemek ötven százaléka kipusztult a Gellérthegyről.

Később a citadellát berendezték rendőrlakásokká, őrszobát állítottak s ezzel a gonosztevők állandó gellérthegyi tartózkodása megszűnt.

Most már csak nyáron keresnek menedéket a hegy egyetlen nyitott barlangjában, vagy nehezen megközelíthető sziklai és sűrű bozótai között a hajléktalan bűnösök, de inkább a facér, munkátalan emberek.

A razziát a Ferenc József-híd felőli részen kezdtük meg. Sötét este volt, s ez eredményt helyezett kilátásba.

A hold világít, s a bűnös ember épp úgy nem szereti az égbolt luszterjét, mint a Dorottya-utca villamos ívlámpáit.

Felkapaszzkodtunk a keskeny hegyi úton s mindjárt a híd felé tátongó barlang nyilasához kúsztunk fel. Az egyik rendőr meggyújtotta acetilén-lámpáját és bevilágított a barlangba. Két mozdulatlan alakot vettünk észre. A sziklafal felé voltak fordulva s az igazak álmát aludták. A rendőrök felköltötték őket, s a razziát vezető detektív elé állítottak. Egyik sem volt ismerős.

Elmondták, hogy egy hete vannak Budapesten. Valamelyik felsővidéki faluból jöttek ide szerencsét próbálni. Földmunkások voltak, de otthon nem kaptak alkalmazást. Megpróbálták a fővárosban a szerencséjüket. Azonban itt elfogyott minden pénzük, munkához nem jutottak, hát a Gellérthegyen húzták meg magukat. Bevitték a toloncházba, ahonnan hazatoloncolták őket.

Ebben a barlangban többször találnak hajléktalan menekülteket. Nemcsak nyáron, de télen is felkeresik a szerencsétlen sorsüldözöttek, hogy az idő viszontagsága elől legalább fedél alá kerüljenek.

Feljebb hatoltunk; a bokrokat, bozótokat kutattuk át, de egész a vendéglőig eredménytelenül. A vendéglő mögött van egy tisztás. Mindössze három-négy fa és két bokor van rajta. Az egyik bokorban szepegeve, meghúzódva három falusiasán öltözött leányra bukkantunk.

– Kik vagytok? – szólott rájuk a vezetőnk. Az egyik, a bátrabb válaszolt:

– Pesten szolgáltunk, de most nincs helyünk.

– Mit kerestek itt?

– Hát a kedvesünket vártuk. Osztán ránk setétedett. Osztán nem mertünk lemenni a hegyről.

– Van-e kvártélyotok?

Pár pillanatig habozott a válaszszal, de mert látta, hogy felelni muszáj, hát bevallotta:

– Bizony most nem igen van. Ha Pesten vagyunk, a barakkban alszunk.

Elkérték a cselédkönyvüket. Kiderült, hogy hónapok óta nincs helyük s a fővárosban cselédhiány van.

– Miért nem álltok helybe.

Hümmögtek, hímeztek, hámoztak. A szakadozott válaszukból meg lehetett állapítani, hogy nincs kedvükre a dolog. Amikor az egyik könyvet jobban megnézte a detektív, felkiáltott:

– Nini, a Sebők Ágnes. Melyőtök az?

Most már felállott az egyik. Nyúlánk, erős termetű leány volt. Egészséges. Bírná a munkát. Szégyenlősen a szemére húzza sárga fejkendőjét s úgy várja, hogy mi következik?

– No Ágnes, téged ugyancsak kerestünk!

– Miért, tekintetes úr? – kérdezte jámbor arccal.

– Azért, mert loptál.

És a fejére olvasta a bűneit. Ez a leány csak azért szegődik el, hogy meglopja a gazdáit. Két-három napig szolgál, s amikor egyedül hagyják a lakásban, összeszedi az értékes holmit és megszökik. Nagyon valószínű, hogy két társnője is hasonló módon szerzi meg a kenyerét. Mind a három leányt letartóztatták.

A tisztás mögött egy kegykép áll, kőoszlopban, előtte imazsámoly. Nappal a hívők keresik fel, akik valami kívánságukat, vagy kérelmüket akarják elrebegni a kép előtt. Most az imazsámolyra kuporodva egy toprongyos alakot találtunk. Ezelős ember az öreg.

Budán minden gyerek ismeri s Tóni bácsinak nevezik. Jámbor, veszélytelen ember. Reggelenként a budai milimárik az ő gondjaira bízzák a gyerekeket. Amíg ők a városban járnak, Tóni bácsi vigyáz a gyerekekre. Azért kap ebédet, vacsorát.

Télen az istállóban alszik. Nyáron azonban nem lehet visszatartani.

Már délután kóborolni indul s az éjszakákat a hegyek között tölti. Tóni bácsi valamikor jómódú budai polgár volt. A feleségét és egyetlen fiát egy kirándulás alkalmával halálos

szerencsétlenség érte. Ekkor annyira megrendült a lelki állapota, hogy nem tudta folytatni gazdaságát. Eladta a házát, földjét s amíg a pénzéből tartott, ivott. Lassan az elméje is elborult s most polgártársainak kegyelméből él. A rendőrök ismerték az öreget. Nem is bántották.

Innen a hegy másik oldalára tértünk.

A gyönyörű sétautak között haladtunk lefelé.

Közben az egyik padon egy alvó párra bukkantunk. A férfi kőműves, az asszony is vele dolgozik az építkezéseken.

Három hete nincs munkájuk. A háziúr kitette őket a lakásból, a pénzük elfogyott s az éjszakát a hegyen töltötték. A szegény embereknek a rendőrség valamelyik szükség lakásban biztosított éjszakai, alvóhelyet, amíg munkához jutnak.

A hegyoldalon levő kiosk asztalai között három suhanc húzta meg magát. 18-20 éves ifjak voltak. Ezek fiatal gonosztevők, akiket a rendőrség nagyon jól ismer. Úgynevezett gagyisták. A Gellérthegy naiv sétálóira vetik ki a hálójukat. Többnyire cselédek az áldozatok. Az egyik suhanc elől megy s amikor észrevesz egy alkalmas médiumot, kiejt a zsebéből egy piros vagy másszínű üveggel kirakott rézgyűrűt. Az áldozat természetesen felemeli a gyűrűt, de ebben a pillanatban ott terem a másik suhanc és rászól a találóra:

– Mutassa, mit talált?

Amikor megnézik, a suhanc elámulva dicséri a gyűrűt. Eközben ér oda a harmadik. A cinkosa megkérdi tőle:

– Ért maga az ékszerekhez?

– Hogyne. Ékszerész-segéd vagyok.

– Mit ér ez a gyűrű?

A suhanc szakértő módjára forgatja, vizsgálja, csóválja a fejét, majd rászól a társára:

– Hol szerezte ezt az ékszert?

– A nagybátyámtól örököltem!

– Ritka szép gyűrű! Megér testvérek között is kétszáz koronát.

Ezzel visszaadja és tovább megy.

Most már a gagyista (gyűrűcsaló) veszi kezelés alá az áldozatot.

– Maga szerencsés ember. Nekem nem kell a gyűrű, tartsa meg. Nem szólok a rendőrnek. De szegény ördög vagyok. Adjon tíz forintot.

Van olyan, aki megadja neki a kért összeget. De a gagyistával lehet alkudni. Elfogad hat koronát is. A boldog, de nem becsületes megtaláló csak másnap tudja meg, hogy a gyűrű nem ér hat fillért sem. A gagyisták ily módon naponta négy-öt embert csapnak be és jelentékeny összeget harácsolnak össze.

A gellérthegyi bányát is megnéztük. Az üregekből nyolc veszedelmes útonállót szedtek elő a rendőrök. Késelő csibészek, ridikültolvajok, sőt akadt közöttük egy rablótámadó is.

A Gellérthegyen összesen harmincnégy hajléktalant és veszedelmes gonosztevőt fogtak el a rendőrök. A régi betyárromantika elfajult, elsatnyult maradványait.

Krecsányi Kálmán detektívfőnök felvilágosító és jótékony célú razziáit valóságos rendszerrel vezeti.

Az élet mélységeibe fokozatosan visszabennünket s a mikor már azt hisszük, hogy elértünk a mélység fenekére, újabb ajtót nyit meg előttünk, amely a szörnyűségek újabb sorozatát tárja fel fokozottabb arányokban.

Előttünk áll teljesen, a maga rideg valóságában a bűnös világ.

Ez a hetedik razzia már a bűnöző társadalom tagjainak a felkutatására irányult.

A Ferencvárosban kezdtük és végigjártuk a Józsefváros, Erzsébetváros, Terézváros, Lipótváros külterkein azokat a házakat, amelyekben a fogházból kiszabadultak, akik folytatják a bűnös életet, szokták meghúzni magukat.

Ezeket az embereket a rendőrség csak éjszaka találja meg a lakásukon.

A detektívek nappal előnyomozatot folytatnak, megállapítják, hogy ez, vagy az a tolvaj,

betörő hol lakik és éjszaka, amikor nyugodtan alszik az ágyában, csapnak le rá, hogy átadják a büntető igazságszolgáltatásnak. Ezeket a razziákat tehát csak kapuzárás után kezdi meg a rendőrség.

Az első ház, ahová benyitottunk, a Gróf Haller-utca 52. számú ház. A külvárosi bérkaszárnnyák típusa.

Háromemeletes, hatalmas épület, temérdek lakással.

Amikor a házmesterné kinyitja a kaput, elszörnyedve csapja össze a kezét.

– Már megint itt vannak az urak?

Válasz helyett körülfogják a detektívek és ezer kérdéssel faggatják:

– Vannak-e új albérlők?

– Itt lakik-e Csuli? Hát a Cifra Matyi mikor volt itt utoljára? A Matyó rendesen él-e? Van-e munkája? Kivel cimborázik? Az öreg Schrenkerné tart-e még tolvajt a lakásán?

A házmester a ház élő lexikonja. Rendesen mindent lát, mindenről tud. A detektívek tehát először is hozzá fordulnak felvilágosításért.

A házmesterné kezdetben kitérő választ ad, de amikor a detektívek erélyesebben lépnek fel, megindul a nyelve és egymásután leplezi le a házban rejtőzködő gyanús alakokat.

Megtudjuk tőle, hogy melyik számú lakásban ki tartózkodik.

Most már biztos nyomon indul a razzia.

A detektívek elállják a folyosók kijáratait, a lépcsőházat, a félreeső helyeket, a kapualját, a másik csoport pedig bezörget a gyanús lakásokba.

Sokáig kell várni, a míg felébrednek és felhangzik a mogorva, haragos kérdés:

– Ki az? Mit akarnak?

Amikor meghallják, hogy a rendőrség, bizony nem sietnek ajtót nyitni.

Kihallatszik a riadt suttogás, motoszkálás és csak a szigorúbb felszólításra:

– A törvény nevében! – való követelőzésre nyílik fel az ajtó.

A főbérő sopánkodva állja az utunkat:

– Az ég szerelméért, minek zaklatnak az urak? Nincs itt senki. Mind becsületes, tisztességes munkásemberek. Jaj! jaj! kegyetlen sorsa van a szegény embernek. Még az éjszakai nyugodalmát is megzavarják. Panaszra hiába megy, mert csak az uraknak van igazuk.

A detektívek nyomban tisztában vannak azzal, hogy miért szónokol hosszan az ipse? Az a szándéka, hogy a beszédével feltartsa a detektíveket addig, amíg a szobában elrejtik az áruló holmit.

Félretolják hát a panaszkodó, tiltakozó embert és besietnek a szobába.

A gyér világításban a tömeglakásoknak már ismert jellegzetessége tárul elének. A kis lakásban a földön, az ágyakon, díványon tizenhét ember fekszik szorosan egymás mellett.

A detektívek körülnéznek és csakhamar megtalálja mindegyik a maga ismerősét.

Nagyhajú, kócos suhanc az első, akit megszólítanak.

– Mi a neved?

– Szabó János vagyok – mondja a kamasz.

– Szabó János? – ismétli tamáskodva a detektív. – Mi a mesterséged?

– Cipézmesterséget folytatok.

– Hol dolgozol?

– Most nincs munkám.

A detektív keményen a szemébe néz, azután széjjel húzza mellén az inget. Rámutat a balmellén egy piros foltra és leleplezi a fiút:

– Miért hazudsz? Engem akarsz tutira venni (becsapni). Te link (hamis) nevet mondtál. Nem Szabó János vagy te, hanem a Zsíros Miska. Te törtél be a Schwimmer és Kopfstein üzletébe, te nyitottad föl tolvajkulcsccsal Surányi Péter kereskedő pincéjét.

A fiú elpirul, hebeg, dadog, azután beismer mindent. Úgyis hiába tagadna.

– Jól van, Beck úr – mondja a detektívnek, név-szerint ismeri – maga hóhem (ügyes)

ember. Ha már bebuktatott (leleplezett) legalább a kálimat (szeretőmet) ne bántsa.

Most látjuk csak, hogy a fiúval egy leány osztja meg az ágyat. Magára húzta a takarót, hogy ne vegyék észre a detektívek. Beck azonban felhajtja a takarót, arcába néz és felkiált:

– Te vagy az, Kósza Jutka? Mit csinálsz te itt? – majd felénk fordulva magyarázza: – Veszedelmes tolvajnő. A pásztorórákon meglopja a gavallérjait. Tíz évre ki van tiltva a főváros területéről.

Jó fogást csinált a rendőrség. Mindakettőre rászólnak, hogy öltözködjének. A meleg, puha ágyból viszik a rideg fogságba.

Majd sorra kerülnek a szoba többi lakói. Egyiket a másik után ismerik fel a detektívek. Valamennyi tolvaj. Nem gyanúsítják most egyiket se semmi bűnnel, de egyiknek sincs rendes munkája, kétségtelen, hogy lopásból élnek. *Krecsányi* az ő jóságos modorával inti, leckézteti a javíthatatlanokat.

Igyekszik őket a jó útra téríteni. Amíg a rendőrtanácsost hallgatják, esküdznek égre, földre, hogy megjavulnak, titokban pedig összevetnek. Csak azokat viszik el a lakásból, akik kitiltottak, vagy valami bűn terheli őket.' Még itt is vigyáz a rendőrség, hogy senkit injuria ne érjen. Pedig az egész társaságot nyugodt lélekkel be lehetne csukni.

A másik lakásban megismétlődnek a jelenetek. A viszontlátás örömei azonban csak egyoldalúak. A detektívek örülnek neki. Itt a szállástadó szegény özvegy tótasszony. Öt gyermeke van, úgy tartja fenn a családját, hogy lakásának minden zugát bérbeadja. Albérlői nagyrészt tolvajok. Az egyik ágyban egy öt éves kis leányka mellett fekszik egy 40 év körüli vad tekintetű férfi. Pálinkagőz árad a szájából.

Ismeri a rendőrség. Nem is titkolja a kilétét. Kirakattolvaj. *Krecsányi* detektívfőnök megkérdezi a tót asszonytól:

– Kié ez a kis lány?

– Az enyém! – mondja az asszony közömbösen.

– Hát van lelke ilyen megrögzött, részeges gonosztevő mellé tenni azt az ártatlan apróságot?

– Hát mit tegyen a szegény ember – feleli pattogva. – Selyemágyba nem fektethetem.

Mind az öt gyermeke egy-egy albérlő mellé van beosztva hálótársnak.

Ezek a gyerekek a bűnös környezetben nőnek fel. Már a levegő a bűnre inklinálja a szerencsétleneket.

Tovább megyünk a Gróf Haller-utca 48. és 50. számú házaiba. Mindenütt találnak a detektívek ismerőst. Nagyrészt a főváros területéről kitiltott csavargók ezek, akiknek a száműzetés minden keservéből van részük. Vidéken nem tudnak megélni, visszaszöknek a fővárosba, ahol rettegve rejtőzködnék, üldözött vad módjára bujkálnak, félve a rendőrség éberségétől. Tisztességes munkát nem kaphatnak, tehát lopnak, sőt rabolnak.

Közben érdekes magyarázattal szolgál *Krecsányi* tanácsos.

– Mostanában aránylag kevés kitiltott embert találtunk. Mióta Kispestet és Erzsébetfalvát villamossal kötötték össze, a kitiltott emberek ott ütnek tanyát. A villamossal negyed óra alatt benn vannak Budapesten. Itt elkövetnek egy-két gázságot és visszavillamosznak. Ősztől fogva azonban itt is rendezettebbek lesznek az állapotok. Erzsébetfalvát és Kispestet bevonjuk a fővárosi rendőrség hatáskörébe.

Sorra járjuk ezután a Telepi-utca és Gát-utca néhány tolvaj tanyáját. Itt már a tisztességes munkásnép között lapul meg a bűnös.

Az egyik lakásban Sarkadi detektív felismer egy fiatal embert.

– Hát te Jóska mikor szabadultál? A Jóska pirulva dadogja:

– A múlt hónapban,

– Miből élsz?

– Hát ami jön.

A válasz gyanús. Megnézik a ruháját. A mellényzsebben szép aranyóra ketyeg. A láncával

bátran lehetne kereket kötni. A ruhája új, jó posztóból készült. A pénztárcájában öt zálogcédulát találnak, csupa ékszerekről. Ötvenhét korona lapul meg a rekeszekben.

– Jóska ez szhajré (lopott holmi) – mondja a detektív.

Kis gondolkodás után válaszol csak a fiatalember:

– Minek tagadjam. Jobb, ha beismerem.

A beszélgetést végighallgatta a lakásadó asszony. Tisztességes asztalos felesége, összecsapja a kezét és szörnyűködve kiált fel:

– Jesszusom! A Hamrák úr betörő? Mindig azt mondta, hogy gépgyári művezető.

Izgatottan rohan a sarokba, felrázza az egyik ágyban alvó 17 éves leányát. Most már sírva kiabálja:

– A nyomorult, a hitvány! Be akart furakodni az én becsületes, tisztességes familiámba.

A váratlan leleplezés szinte őrjöngővé teszi az anyát, aki leányához fordulva kiabálja tovább:

– Hallod! Erzsi! A Hamrák betörő! A gazember. Feleségül akarta venni a leányomat.

A szegény, álmából felriasztott leány értelmetlenül bámul körül, miközben anyja letépi nyakáról a Mária-medaillonos aranyláncot, lehúzza az ujjáról három gyűrűt és a leálcázott tolvaj arcába vágja:

– Hitvány ember! Ezt is loptad. Majd hálálkodva fordul felénk:

– Az Isten áldja meg az urakat! Megmentették a családomat egy nagy veszedelemtől.

És ölelgeti, cirógatja, vigasztalja a fiatal, megrabolt leányzót.

Hamrák úr pedig, aki nem is Hamrák, hanem Hatzen-feld József, megtörik a mélyen megható jelenet hatása alatt és bevallja, hogy tegnap fosztott ki egy ékszerboltot két társával.

Átmegegyünk a József-városba. A Német-utca^ Fecskeutca, Vig-utca néhány házába csengetünk be.

A Fecske-utca egyik földszintes házában lakik Zoványi Kata. Csúnya vén cigányasszony. Két óriási pajtaszerű szobából áll a lakása. A két szobában tizenhét 12-16 éves gyereket találunk.

Kiderül, hogy ez a lakás valóságos tolvaj-iskola. Az apró legények itt tanulják meg a lopás művészetének különböző fogásait. Az egyik a zsebtolvajlást, a másik a bolti tolvajlást, a harmadik az előszobákból való lopást tanulja. Van olyan, aki a lépcsőházakban elhelyezett szőnyegtartó rézrudakat, telefonkagylókat emeli el ügyesen. A lopott holmit összehordják Kata anyóhoz, aki ezért lakást, ellátást és naponta 20 krajcár zsebpénzt ad a tolvaj csemetéknek.

Természetes, hogy a rendőrség nyomban szétugratta a tolvaj iskolát és a züllésnek indult gyerekeket elhelyezte a Gyermekvédő Liga telepein.

A hetedik kerületen átsietünk. A Klauzál-utcában és a Nagydíófa-utcában akadunk néhány notórius bűnösre.

A végére maradt a razzia clouja: az Angyalföld.

A Szabolcs-utca 20. számú háza az első stáció.

Egy Pusztai nevű híres tolvajt keresünk. Itt lakik a kedvese, valószínű tehát, hogy meglátogatja a leányt.

Benyitunk a lakásba. Rendes, tiszta szoba. Hárman laknak benne. Az egyik ágyban Pusztai kedvese meg egy férfi, a másikban egyedül egy fiatalember. Krecsányi detektív főnök a leányt veszi elő. Valamikor csinos lehetett, most már elvirágzott.

– Hol van Pusztai? – érdeklődik a tanácsos.

– Nem hallottam róla már régen. Megtudtam, hogy mást is szeret, hát összeálltam ezzel., A férfi igazolja magát. Rendes foglalkozása van. Most a fiatalemberre kerül a sor.

– Molnár István lakatos vagyok! – és igazolásul előmutat néhány levelezőlapot, meg a bejelentőcéduláját.

- Van rendes foglalkozása?
- Egy hét óta nem dolgozom.
- Hol van a munkakönyve?
- Otthon hagytam,

A detektív éles szeme meglátja, hogy hazudik a legény. Vizsgálják az arcát, az alakját, nagyon ismerősnek tűnik fel, de nem emlékeznek rá.

- Nem vagy te Molnár István.
- Az vagyok én kérem. *Beck* megnézi a fehérneműjét.

Észreveszi, hogy Sz. S. monogrammmal van benne. A kabátjában is. A detektívnek pompás ötlete támad. Diadalmasan kiált fel.

– Tanácsos úr! Ez az ember Endes Mihály. A múlt héten szökött meg a nagyenyedi fegyházból.

Majd a detektívekre kiált:

- Vasaljátok meg. Veszedelmes rablógyilkos. A legény elsápad és hevesen tiltakozik:
- Nem vagyok én Endes. Szabó Sándor a nevem. Na. Ha tudni akarják.

A nagyobb rossz helyett a kisebbet választotta. Beugrott a detektív fogásának s inkább leleplezte önmagát, csakhogy ne téveszszék össze a rablógyilkossal. Most már a detektívek is megismerik. Azért nem emlékeztek rá, mert hat évet töltött a fegyházban. A múlt héten szabadult. A főváros területéről mindörökké ki van tiltva. Bevitték a toloncházba, ahonnan illetőségi helyére toloncolták.

Veszedelmes helyen, fejeztük be ezt a razzitát.

A Röpentyű-utca második száma alatt van az úgynevezett Szalontay-csárda. Elhagyatott pusztaságban áll ez a földszintes épület. Amikor benyitunk, egyszeriben eszünkbe jut a régi betyár-romantika. Olyasfajta korcsma ez, mint Rózsa Sándor idejében az útszéli csárdák voltak. A füstös, kormos falak mellett lócák állanak, az asztalon az esti mulatozásból még visszamaradtak a pléh-kupák. Már a múltban is híres hely volt a Szalontay-csárda. Zsiványok, futóbetyárok itt találtak menedéket a komisszáriusok elől. A betyár-romantika letűnésével a Szalontay-csárda nem veszített semmit a hírességéből. Itt találkoznak a mai kor Sobri Jóskái.

Itt beszélnek meg a végrehajtandó bűncselekmény részleteit a veszedelmes útonállók, rablótámadók és vonatrablók. Mert ilyenek is vannak az Angyalföldön. Tizenöt, húsz főből álló bandák ezek, amelyek tél idején a rákosi rendező pályaudvar közelében megrohanják a tehervonatokat, a vonatkísérő személyzetet revolverekkel megfélemlítik és négy, öt kocsit kifosztanak. Különösen a szemet szállító vonatokra pályáznak.

A csárda lócáin három szegénylegény aludt. Amikor meglátták a detektíveket, az első dolguk volt, hogy a bicskájukhoz, revolverükhöz kaptak. A detektívek azonban el voltak már készülve erre a barátságos fogadtatásra, mielőtt még támadhattak volna, megrohanták az útonállókat és villámgyorsan megkötözték.

Mind a három réme az elhagyatott utcáknak. Bicskázó útonállók, akik néhány fillérért képesek embert ölni. Az egyik 38 éves, de tizenhét esztendő telt a fegyházban. A másik huszonhat éves s már kilencszer volt büntetve, A harmadik rablógyilkosság miatt tizenöt esztendei fegyházat ült.

Vad, mogorva tekintetük fenyegetően mered felénk. Az arcukról leolvasható, hogy ezek mindenre kaphatók, javíthatatlan gonosztevők.

A kérdésekre egyik se felel. Csak a rablógyilkos szólal meg:

- Nem virtus az, álmában meglepni az embert.

A közeli őrszobáról öt rendőrt hírnak elő. Az ilyen embereket erősen kell őrizni. Még megkötözve is veszedelmesek.

A bűnöző társadalom ismerete nem volna tökéletes, ha nem kerestük volna fel azokat a helyeket, amelyeken a bűnös emberek.

S mulatnak.

A rendőrség mindenre kiterjedő figyelme ezeket a helyeket is nyilvántartja és sűrűn tesz itt is látogatást.

Igaz, hogy ezekben a lokalitásokban a rendőrség nem kedves vendég, de ennek dacára is hívatlanul és váratlanul szokott betoppanni, hogy meglepje az idegen pénzből gondtalanul dorbézoló bűnösöket, vagy leleplezze, tettenérje azokat, akik a tapasztalatlan idegenre vetették ki a hálójukat és éppen a multság örve alatt fosztogatják.

Éjszakai látogatásunkat a legzüllöttebb helyeken kezdtük meg.

Ferencváros hírhedt külső részében, a Mester-utca végén találkoztunk.

A bűnöző világ híres bicskásai, veszedelmes tolvajai, utcai csavargói tanyáznak a környéken.

Nappal a vásártéren, a nyílt piacon, a gazdátlanul hagyott kocsikról, az üzletek elé kitett holmiktól szerzik be zsákmányukat, hogy este legyen mit elkölteniök.

Tíz óráig még az utcán portyáznak, de amikor elérkezik a kapuzárás ideje, szétrebbennek a város különböző részeibe.

A kiknek nem kedvezett a szerencse, vagy aludni tér, vagy lesbe áll, azok ellenben, akik a napot sikeresen végezték, mulatni mennek.

Fél tizenegy óra lehetett, amikor a külső Ferencváros, nem éppen elité kávéházába nyitottunk be.

A Mester-utca vége felé van a *Mester-kávéház*. Ütött, kopott földszintes ház utcai frontját foglalja el a szurtos, füstös, piszkos helyiség, amely a régi betyárcsárdák városi kiadása.

Már a külseje is barátságatlan. Belül az egész helyiség nem nagyobb, mint egy tágas lakószoba, de két kisebb helyisége is van, amelyet becsukott ajtó választ el a nagy helyiségtől. És erre a két kisebb szobára kíváncsiak különösen a detektívek. Először is elállják a kijáratokat, azután a mellékhelyiségeket veszik őrizet alá.

A rendőrség megjelenése mindig meglepetést kelt.

Bosszús, meg tréfás megjegyzések hangzanak el itt is, meg ott is, de hamarosan halálos csend támad, amikor *Krecsányi* detektívfőnök megkezdi a jelenlevők névsorának az összeírását.

Az első asztalnál fiatal, 19-20 éves izmos legény issza a feketéjét. A társa, aki már a pálinkánál tart, izgatottan les jobbra, balra, mintha egérutat keresne.

– Mi a neve? – hangzik fel a detektívfőnök kérdése.

– Kovács Pista vagyok – válaszolja a feketéző suhanc és dacosan néz a rendőrtanácsos szemébe.

– Mi a foglalkozása?

– Faesztergályosiparnál dolgozom.

– Van munkája?

– Igen.

– Hol dolgozik? Bemondja egy mester címét.

– Tudja igazolni magát?

A legény kapkod a zsebei után, nagy zavart színlel, majd hosszas keresgélés után kijelenti:

– Nagyságos tanácsos úr, nincs nálam semmi írás.

– Az baj, fiam, – mondja a tanácsos, – mert, ha be tudtad volna bizonyítani, hogy te csakugyan Kovács Pista vagy, minden rendben volna. Így azonban bejössz velünk a kapitányságra, mert hazudtál.

Most már esküdözik, égre-földre, hogy de bizony ő tisztességes, becsületes munkás ember, hagyják békében szórakozni.

– Látod, fiam, hazudsz. Te legalább fél éve nem dolgozol.

– Honnan gondolja a tanácsos úr?

Krecsányi megfogja a legény kezét és végigsimítja a tenyerét.

– Nincs annak ilyen puha bőre, aki dolgozik! – konstatálja.

Mert ezeken a razziákon az érdes, munkás kéz erkölcsi bizonyítvány-számba megy.
Most a másik kerül sorra.

Ez már kevésbé olyan bátor, amikor bemondja a hamis nevet és foglalkozást.

- Te se tudod magad igazolni?
- Hát csak nem hordom magamnál az írásaimat.
- Mutasd a pénzedet.

A legény előveszi a pénztárcáját. Hát bizony csinos kis összeg van benne, összeszámlálnak vagy ötven koronát, de a fiú igyekszik megmagyarázni az aránylag nagy summa eredetét.

– Jó munkám volt a múlt héten. Sokat kerestem. Krecsányi int és a két fiút detektívek veszik őrizet alá.

Majd kiderül otthon minden.

Két-három asztalnál tisztességes iparossegédek mulatnak.

Minden protestálás nélkül szedik elő az Írásaikat s Krecsányi jóakarátulag figyelmezteti őket:

– Máskor ne jöjjenek ebbe a kávéháza. Ide csupa tolvaj és zsebmetsző jár. Igen könnyen kifoszthatják itt magukat is.

A következő asztalnál már megint baj van.

Három 18-20 éves suhanc előtt ugyancsak meg van rakva az asztal söröspalackokkal. Igazolni egyik se tudja magát. Mindegyik otthon hagyta az Írásait. A három fiúnál összesen 102 koronát találnak.

- Hol lakol? – kérdezi az egyiktől Krecsányi.
- Vendel-utca húsz, második emelet tizennyolc.
- Látod, most hazudtál. Hiszen a Vendel-utca huszadik számú ház földszintes.

A fiú zavarba jön és hebegve mondja:

- Persze. Hiszen tévedtem. A földszint öt alatt lakom.

Kész az ellenmondás. Az egész társaság bekerül a főkapitányságra, ahol kiderül, hogy valamennyi tolvaj.

Ezek csak előzmények.

A tulajdonképeni fogást a kis szobában csinálja a rendőrség.

Négy férfi üli körül az asztalt.

Kártya, tábla hever az asztalon.

- Mit játszottak? – kérdezi a tanácsos.
- Máriást, kérem szépen, – siet a válaszszal egy sunyi tekintetű, ragyásképzű fickó.
- Bizony, rosszkor tetszett jönni – szólal meg egy jámborarcú iparos. Éppen az előbb vesztettem el a tizedik forintot. Nagy pechben játszom.

Krecsányi nyomban tisztán látja a helyzetet. Megnézi a kártyát, egytől egyig minden lap meg van jelölve.

A panaszkodó iparoshoz fordul.

- Hogy kerül maga ide?
- A korcsmában vacsoráztam, ott ismerkedtem meg ezekkel az urakkal, aztán bejöttünk ide egy kis csendesre.
- Mondja meg őszintén, mit játszottak?
- Minek tagadjam, kérem, most már úgy is mindegy. Elúszott a pénzem, az a két-három pengő, amire megbüntetnek, nem igen számít. Ferblit játszottunk.
- Nohát egy kis leckepez. Máskor ne üljön le idegenekkel játszani. P2zek az »urak« hamis játékosok.

A dzsentlmének egymásután pattannak fel tiltakozva, de hamarosan alább száll a hangjuk, amikor az egyik detektív megszólal:

– Hohó! Te vagy az, Móni? Hogy kerülsz te ide? Hiszen neked Szliácson (börtönben) kellene lenned?

– Tegnap kerültem ki, Wagner úr! – ismeri be Móni. Most már cinikusan viselkednek. Látják, hogy nincs menekvés. Még gratulálnak is a rendőrségnek a jó fogáshoz.

A detektívek átnézik az udvari helyiséget is, csak akkor hagyjuk el a kávéházat, amikor meggyőződünk arról, hogy a rostát nem kerülhette el senki.

A kávé, aki az egész idő alatt bosszúsan nézte a rendőrség működését, gúnyosan hajlong:

– Legyen máskor is szerencsém.

Érthető a bosszankodása. A rendőrség a legjobb vendégeit vitte magával, igaz, hogy feltűnéssel, de fizetés nélkül.

A Gróf Haller-utca ötvenkettedik számú házban levő *Neuburger-féle* vendéglő a második stáció.

Messzire kihallatszik a duhaj nóta, amelyet később a recsegő fonográf lármája vált fel. A detektívek megnézik a revolvereiket.

– Csúnya kis hely! – magyarázza az egyik. A legveszedelmesebb gazemberek szoktak itt összegyűlni. Betörők, útonálló, rablók. Ide rándulnak be az Erzsébetfalván tanyázó kitiltottak is.

Egyszer már megtörtént, hogy razzia alkalmával a meglepett gazemberek fellázadtak és megrohanták a detektíveket. Egy többször büntetett haramia hatalmas élesre fent konyhakéssel rontott *Beck* István detektívre és a karját keresztül szúrta. Azóta a detektívek revolverrel keresik fel ezt a helyet.

Amikor benyitunk, mintha a sötétben lakmározó patkányok közé lámpással világitottunk volna be, úgy ugrálnak fel az asztalok mellől a gyanús alakok és szerteséjjel rebbenek. Az utca felől nincs menekvés, az udvar felőli kijáratokhoz rohannak.

De itt is detektívekbe ütköznek.

Durva szitkok, káromkodások röpködnek mindenfelől, már-már dulakodásra kerül a sor, de megvillannak a revolverek és felhangzik a fenyegető figyelmeztetés.

– Csend legyen. Senki se merészeljen mozdulni, mert lövünk.

A nagyobb erő győz. Elfojtott indulattal megadják magukat a veszedelmes emberek. Többet az asztalok alól húznak elő a detektívek. Egy-kettő a konyhában, a félreeső helyen rejtőzött el.

Itt már nincs igazolási eljárás. Akit a csárdában találnak, viszik a rendőrségre.

A vendégek legnagyobb része teljesen elzüllött csavargó.

Közveszélyes, elvetemült emberek, akik minden gáztetre képesek.

Mindegyik zsebében két-három bicskát, tolvajkulcsokat, betörő-szerszámot találnak.

A külvárosok rémei. Igaz, hogy már kiveszőfélben vannak, de még mindig akad belőlük elég.

Most is tizenkettőt fogtak el a detektívek.

Befelé indulunk s mielőtt elhagynók a Ferencvárost, még két tipikus mulatóhelyet látogatunk meg

Az egyik egy ferenc-utcai pincekorcsma. Itt is tolvajok szoktak dorbézolni, de most csak egyet találtunk.

Az se volt veszedelmes.

A másik hely a Tűzoltó- és Ferenc-körút sarkán levő *Rujder-kávéház*.

Nagy szerepet játszik ez a hely a rendőri krónikában.

Napirenden vannak itt a bicskázások, fosztogatások.

A kávéházban mozgófénykép-előadások vannak esténként.

Közönsége nagyrészt utcai leányokból, ezek veszedelmes barátaiból, zsebtolvajokból, betörőkből, hamis játékosokból kerül ki.

Itt adnak találkát egymásnak az éjszaka kalandorai, akik az este sötétségét használják fel gáztetteik végrehajtására. Többnyire tapasztalatlan vidékire vetik ki hálójukat. Azzal az ürügygel, hogy kalauzolják a nagy város éjszakai életében, elvezetik a bűntanyákra, ahol

leitatják őket és kirabolják.

A detektívek körülállják a kávéházat, hogy senki el ne menekülhessen.

Amikor belépünk, hirtelen kialszanak a villamos lángok, koromsötétség fogad bennünket és elkiáltja magát valaki:

– Menekülés két világrészen át!

Nyomban utána megjelenik a vásznon valami mozgó kép, ami minden, csak nem menekülés.

A detektívek már tudják, hogy mit jelent ez?

A jelenlevő díszes közönséget értesítik, hogy baj van és a sötétben ki-ki meneküljön, ahogyan tud.

Az erélyes felszólításra azonban mégis világosság támad.

Épületes kép tárul elénk.

Egynéhány asztal feldöntve hever a földön, amint menekülés közben fölborították. Négyen-öten szoronganak a mellékhelyiségek ajtai előtt és egymást akarják megelőzni.

Akiknek nem volt idejük az elrejtőzésre, izgatottan várják a bekövetkezendőket.

Természetes, hogy a mozgófénykép-előadás varázsa tisztességes munkásembereket is becsábít a helyiségbe, s ezek csak most látják, hogy milyen veszedelmes helyre kerültek.

Az igazolási eljárás hosszú időt vesz igénybe s közben egymást érik a bűnöző világ jellegzetes eseményei.

Az egyik asztalnál egy elvirágzott, ráncos arcú, dúsan pirosított utcai leány társaságában ül egy félszemű ember.

– Matyó János vagyok – válaszol a hozzáintézett kérdésre.

– Mi a foglalkozása?

– A férjem – válaszol a legény helyett az utcai nő. Kiderül, hogy a leánynak baja támadt a rendőrséggel,

ki akarták tiltani a főváros területéről s ez, hogy kijátszsa a hatóságot, feleségül vettette magát egy csavargóval, aki azonban budapesti illetőségű.

Így megszerezte a leány a budapesti illetőséget és nem lehetett eltoloncolni. Azóta a legény a szerencsétlen pária keresményéből él és egyetlen foglalkozása, hogy az utcai nő férje.

Egy sarokasztalnál egymaga iszik egy munkáskülsejű ember. Az asztal tele van borosüvegekkel és poharakkal.

– Hol vannak a társai? – kérdezi a detektívfőnök.

– Egyedül vagyok.

– Minek akkor ez a sok pohár?

– Ugyan kérem! Hátha az urak száz itce bort, száz szál gyertyát tehetnek az asztalukra, miért ne volna szabad nekem is több pohárból innom.

A kedélyes magyarázat nem igen elégíti ki a rendőrséget. Csakhamar kiderül, hogy ötödmagával lumpolt a jókedvű bácsi és az egész társaság rovottmúltú padlásfosztogató tolvajból áll.

Közben a detektívek egymásután szedik elő az elrejtőzött embereket. A detektívfőnök nagy részét ismeri. Sorba hangzanak fel a megjegyzések:

– Gyúró Péter, maga már megint visszajött. Hiszen tíz évre ki van tiltva.

Kiderül, hogy két hete él újból Budapesten zsebtolvajlásból.

– Vaksi Gyurka! Téged az aszódi javítóintézet keres. Egy héttel ezelőtt megugrottál onnan. No, majd vissza viszünk.

Két óra, meg negyven korona volt nála. Azt hazudta, hogy az utcán találta az órákat is, a pénzt is.

Egy fiatal cigányleány kerül elő az egyik sarokból.

– Hát te mit csinálsz itt, Füstös Kata? – kérdezi a rendőrtanácsos.

– Várom a jó szerencsét – feleli lakonikusan a leány. Veszedelmes nőszemély. Az utcán

elfogja a könnyen hevülő ifjakat, akik a pásztoróra örömei között észre sem veszik, hogy az enyveskező leányzó kicsente a pénztárcájukat.

Ebben a kávéházban összeszedett a rendőrség tizenkilenc olyan bűnöst, akiket már régóta keresett mindenfelé.

Hasonló zsánerű kávéház a Német-utca és Bérkocsisutca sarkán levő *Fortuna-kávéház*. Itt is mozgófénykép-előadásokat tartanak s ide is ugyanaz a társaság jár, mint a *Rujder-kávéházba*. Csakhogy itt a nyolcadik kerület közbiztonságát veszélyeztető bűnösök csapnak nagy dáridókat.

A Józsefváros Neuburgerje kisebb és kevésbé veszedelmes példányban a Conti-utca és Bérkocsis-utca sarkán levő vendéglő. A többi közt egy 18 éves csavargót fogtak el itt a detektívek. Csupán csak az a bűn terhelte, hogy dacára a kitiltásnak, visszatért a fővárosba.

Könyörgött, rimánkodott a fiú, hogy ereszsék szabadon. Amikor látta, hogy érzelmi motívumok árán nem szabadul, alkudni kezdett.

– Sárközi úr elereszt, ha egy öreg vinket (jó nyomot) adok.

– No, hadováj (beszélj)!

– Tegnap kifosztottak a király-utcában egy ékszeresboltot. Én tudom, hogy ki volt az.

A detektív szeme felcsillan és az árulóval már tárgyalt is és ha igazat mondott, a nagyobb bűnös fejében ezúttal szabadul a tiltott visszatérés toloncházi következményei alól.

A bűnöző világ előkelőségei az Ó-utca és Hajós-utca sarkán levő Korzika-kávéházat keresik fel nagy előszereettel. Ahányszor itt megjelenik a rendőrség, mindig egész kártyabarlangot talál. Hamisjátékosok fosztogatják a jámbor szerencsevadászokat.

A sipistáknak egész szervezete működik itt. Külön felhajtókkal dolgoznak. Ezek a pénzes áldozatokat szerzik a vasúton, vendéglőkben, kávéházakban. Szédületes ügyességgel rendelkeznek maguk a játékosok, akik a tapasztalatlan embereket egy éjszaka tökéletesen kirabolják.

Ennek a kávéháznak a sipistákon kívül vendégei még az orgazdák is. Itt tanyáznak éjszakánként s a betörők, ha -sikeresen kiürítettek egy-egy ékszeresboltot, nyomban a betörés után csak a Korzikába telefonálnak a bankár uraknak s jelzik, hogy pompás szhájré (lopott holmi) van eladó.

A bűnöző társadalomban tekintélyes szerep jut a gyöngébb nemnek is. Ez kitűnik abból a statisztikából is, amely a rendőrség múltesztendei működéséről szóló jelentésben most készül.

Ebből a statisztikából megtudjuk, hogy az elmúlt évben a rendőrség fogház- és tolonc-ügyosztályában *húszezer-kétszáznegy* nő került közigazgatási elbánás alá. Csavargás, koldulás és részegség miatt részint elzárásra ítélték őket, részint eltoloncolták illetőségi helyükre, vagy kitiltották a főváros területéről.

De nemcsak a közigazgatási osztálynak adtak dolgot a nők, hanem a bűnügyi osztályban is erősen foglalkoztatták a rendőrséget.

A vagyon elleni bűncselekmények tetteseinek 15 százalékát, az ember élete és testi épsége elleni büntetések 25 százalékát képviselték a nők. Ez utóbbi számban főleg a magzatelhajtások és a szerelmi merényletek dominálnak.

Nagyobbszabású bűncselekményben csak ritkán szerepel nő. Jobbára kisebb bűnök végrehajtására vállalkozik. A nők legnagyobbbrészt csak alkalmi bűnösök, bár elvétve notórius is akad közöttük.

A vagyon elleni bűncselekmények női tettesei is férfi kollégáik gáztetteinek csak gyenge kópiáit tudják produkálni.

Betörőbandát nem alakíthatnak, éppen gyengeségüknél és a szakértelem hiányánál fogva.

Csalásra sem szövetkeznek, inkább önállóan követnek el sokszor olyan szélhámoságot, amely bizony a férfikartársakat is megszégyeníti. Ebben az egyetlen bűnfajtában erősek a nők, ahol furfangosságra és ravaszságra van szükség. De itt is csak ritkán szerepelnek.

A női bűnösök nagy kontingensét a bolti tolvajnök, besurranó tolvaj nők, sikkasztok és okmányhamisítók alkotják.

A női bűnösök között azonban sok leginkább a férfi büntársa. Nem vesz részt a bűn végrehajtásában, hanem az eredmény gyümölcsötvetését vállalja magára. Ez magyarázza meg, hogy az orgazdák között a női nem veszedelmesen konkurrál a férfiakkal.

A nők bűnözése a prostitúcióból ered. A mai társadalmi rend és a gazdasági viszonyok a nőt sújtják legérzékenyebben. A megélhetés nehézségei és az úton-útfélen leselkedő csábítás állandó veszedelemmel fenyegetik. A legtöbb esetben azután az energia hiánya folytán a folytonos küzdelem a nőt megfosztja ellentállóképességétől és a szerencsétlen elbukik.

Ebben a pillanatban már a társadalom számúzta és a tisztességes megélhetés eszközeit kiragadta a kezéből. Más útja nincs, mint a bűn lejtőjén rohanni a fertő mélységéig.

Ezen az utolsó razzián, amely főleg a női bűnösök típusainak megismerésére irányult, lépten-nyomon meggyőződhattunk arról, hogy a társadalmi rend mai formája és a gazdasági viszonyok taszítják a bűnbe a nőt.

Ennek a kis könyvnek nincs is más célja, mint a rejtőzködő veszedelmekre, a szégyenteljes valóságra rámutatni. Éppen ezért nem is térhetek ki a megoldás problémájának a tárgyalására. Gondoskodjanak fölötte a társadalomtudósok.

A razziát az úgynevezett női büntanyákon kezdtük. Még pedig a külvárosi legutolsó helyeken, amelyeken a bűnöző társadalomnak is csak a páriái találnak menedéket a pusztulás elől.

A rendőrség két okból keresi fel ezeket a helyeket.

Először, mert a bűnös ember itt dorbézolja el a lopott, vagy rabolt holmit. Akárhányszor megtörtént, hogy nagyobb bűncselekmények elkövetőit ezekben a házakban fogta el a rendőrség.

Másodszor pedig azért, hogy ellenőrizze, vájjon e házak tulajdonosai emberségesen bánnak-e a nekik kiszolgáltatott, házukban rabéletet élő boldogtalan teremtésekkel.

Nem írhatok képeket ezekről a helyekről ebben a könyvben. Csupán néhány vallomást iktatok be:

I.

– A szülőim szegény sorban éltek. Az apám gyári munkás volt. Anyámat korán elveszítettem s anyai nevelés nélkül nőttem fel 14 éves koromig. Ekkor meghalt az apám is és reám szakadt négy testvérem eltartásának a gondja. Gyárban dolgoztam, de bár egész nap a legnehezebb munkát végeztem, mégsem tudtam heti 8-10 koronánál többet keresni. Éhezünk, dideregtünk, szenvedtünk. Egy napon az utcán megszólított egy öregebb úriasan öltözött nő. Olyan képeket festett előttem a könnyű megélhetésről, hogy megtévedtem. Elbuktam. Két leánytestvérem később követte a példámat. Az igaz, hogy kezdetben nagyúri életet éltem, de észrevétlenül, fokról-fokra sülyedtem és most itt vagyok az élet legszörnyűbb mélységében.

II.

– Állítólag úrileánynak születtem. Az apám hivatalnok volt. Tanítónői diplomát szereztem, s amikor apám halála után én lettem volna családom fentartója, hiába kerestem képzettségemnek megfelelő állást. Végül is elszegődtem nevelőnőnek. Itt kezdődik a végzetem. Régi nóta. A folytonos üldözésnek nem tudtam ellentállani s amikor a legnagyobb nyomor fojtogatott, becsületemet dobtam prédául, hogy az éhségem csillapítsam.

III.

– Megnyugszom a sorsomban, mert egész életem folyásából azt látom, hogy ez a sors volt a rendeltetésem. Nyomorult, koldusszegény szülők gyermeke vagyok. Már kis koromban nem láttam mást, csak rosszat. Lakásunkat idegenekkel kellett megosztani és a trágárságot természetesnek találtam. Az utcán nőttem fel és amikor az iskola padjaiból kikerültem, magamnak kellett a kenyerem megkeresni. Azt mondták, szép leány vagyok és mert a nyomorban erkölcsi érzékem teljesen kipusztult, még örültem, amikor a főnököm magához

emelt. Annál nagyobb volt a zuhanás. Most már látom, hogy még sincs ez így rendjén, de a változhatatlanban meg kell nyugodnom.

Három vallomás ez, amely förtelmesen sötét képet fest társadalmi életünkről.

Tovább siettünk.

A Bajza-utca 17. számú ház egyik lakásába nyitottunk be. Egy vén asszony lakik itt. *Grünhut* Száli a neve, aki rendszeresen leánykereskedéssel foglalkozik. Lakását helynélküli cselédeknek adja ki s ezeket ragyogó ígéretekkel, fényes kecsegtetéssel elcsábítja a könnyelmű életre és vidéki nyilvános házaknak adja el. Most is három cselédet találtunk nála, akiket másnap már el akart szállítani. Az elvetemült asszonyt nyomban letartóztatták s a hatodik kerületi kapitányság harminc napi elzárásra ítélte. A gonosz teremtes vallomása szerint több 14-15 éves leányt adott már el s ezek a fiatal teremtesek a legkelendőbbek.

A leánykereskedő vén asszonynál tett éjféli látogatás eredménye adta meg az ötletet, hogy felkeressünk több olyan házat, ahol női bűnösök szoktak tartózkodni.

A Klauzál-utca több házában találtunk is egy-két rovottmúltú leányt vagy asszonyt, akik még most is bűnös utón tartják fenn magukat. Legtöbb közöttük a cseléd.

A nagyváros könnyelmű élete néhány hét alatt megrontja a faluról Budapestre került leányokat, s a nehéz, de tisztességes munkát minden lelkiismeretfurdalás nélkül felcserélik a könnyű, bűnös élettel. Vagy a prostitúció fertőjébe dobják magukat, vagy pedig a büntető törvénykönyvvel kerülnek összeütközésbe.

A cseléd-tolvajok rendes típusa az, aki társnőjétől ellopott cselédvönyvvel beszegődik valamely úriházhhoz. Csak néhány napig szolgál. Addig, amíg alkalma nyílik bejutni a belső szobákba észrevétlenül, összecsomagolja az értékes holmit, kiszedi a szekrényből az ékszer, a pénzt és tovább áll.

Természetes, hogy nem őt nyomozza a rendőrség, hanem azt, akinek a cselédkönyvével elszegődött.

A tolvaj leány azután tovább áll és más helyén követi el ugyanolyan módon a lopást.

A rendőrség több ilyen tolvaj nőt ismer, de a számuk folyton szaporodik, bár a női fegyházak állandóan zsúfoltak.

A mételyt a cselédanyag terjesztik. A fővárosban 30-40 olyan lakás van, ahol facér cselédek tanyáznak. Egy-egy ilyen cselédszálláson 10-15 leány lakik állandóan s mindig akad közöttük 2-3 olyan, aki megrontja a még romlatlanokat.

A női bűnösök legnagyobb része cselédekből kerül ki, mert részben ezek a páriák vannak kiteve leginkább a bűnből élőködők csábításának, részben pedig a gyermekkori nevelésük nélkülözötte az erkölcsi alapot. Alig 40 százalék képes a tisztességes munkára, a többi a léha, könnyelmű, erkölcstelen életben keres boldogulást.

A razzia-sorozat utolsó epizódja is olyan helyen játszódott le, amely Budapest bűnrecsábító léhaságából tárt fel néhány jellemző jelenetet.

Hajnal felé járt már az idő, amikor a legsötétebb Józsefváros egyik barátságtalan utcájába, a Nagyfuvarosutcába kerültünk.

Az éjszaka csendes sötétségében nyomban a szemünkbe ötlött egy kivilágított ház, amelyből vidám zene ütemei hangzottak az utcára tompán, és duhaj kurjantások jelezték, hogy odabent víg élet folyik.

Az épület, amely a Nagyfuvaros-utca 4. száma alatt van, homlokzatán büszkén hirdeti, hogy a vígság hajléka. A külváros mulatója, mint a címe is kifejezi: *Kis Vigadó*.

– Speciális hely ez a Kis Vigadó – magyarázta az egyik detektív, aki hivatásból keresi fel sűrűn azt a mulatót. Itt minden este reggeli hat óráig táncmulatság van és mindig nagy közönség részvételével. A Kis Vigadó a modern Buzalka. Mintha csak ezen a téren is finomodott volna az ízlés, a Buzalka füstös, ócska helyiségéből modernebb, csinosabb táncsterembe tették át mulatozásuk színhelyét a cselédek és a katonák. De találunk itt civilt is, a duhajabb fajtából.

Valami keringőt játszik a cigány, eszeveszetten forognak a párok, fülledt, forró a levegő, amelyben olyan porfelhő kavargó, mintha forgószelek kapta volna fel az országút porát.

De egyszerre elhallgat a zene, a párok csodálkozva állanak meg és riadtan néznek a bejárat felé, amikor felhangzik a kiáltás:

– Itt a rendőrség!

– Már megint? – zúg türelmetlenül, be bizonyos aggódással a táncos sereg és mintha dacolni akarnának a hivatalos hatalommal, a merészebbek sürgetik a muzsikát:

– Hogy volt! Hogy volt! – kiabálják, tapsolnak is hozzá, csárdást követelnek, de mindhiába.

Itt most úgy fognak táncolni az emberek, ahogy a rendőrség muzsikál.

Lassan helyreáll a rend, az emberek asztalukhoz vonulnak és a változhatatlanban való megnyugvás lethargiájával várják a bekövetkezőket.

Jellemzi a helyzetet, hogy felharsan a pincérek kiáltása:

– Hölgyeim, uraim, fizetni!

Fürgén szedik be az elfogyasztott ételek, italok árát.

Nem lehet tudni, kit visz magával a rendőrség és akkor fizetetlen marad a cech.

Megkezdődik a körút. Asztaltól asztalhoz járnak a detektívek és szemügyre veszik a vendégséget. Fiatal és idősebb leányok, csinos szobacikák és ráncos képű szakácsnők simulnak félénken lovagjaikhoz, mert itt nem árul senki sem petrezselymet. Mindenkinek van párja. A legcsúnyább és legöregebb mindenek között megtalálja a maga daliás hadfiát, aki szívesen kurizál a cech ellenében a konyha tündérének. Itt fordított a viszony. Nem a leány fogja a balekot, hanem a legény fizettet magának.

A hadsereg különböző fegyvernemei vonulnak fel ide esténként nagyszámban. Ők nyugodtan néznek farkasszemet a rendőrséggel. Őket nem bántják. De annál inkább érdekli a detektíveket a »cibilbagázs«.

Hét közepe, csütörtök van. A tisztos, szorgalmas munkás ilyenkor nem igen lumpolja át az éjszakát, mert másnap nem tudna dolgozni. Meg azután csütörtökön már nem igen telik a mulatságra.

Elvértve akad egy-két könnyelmű, de rendes iparos, aki görbe napot csapott, de a társaság nagy része gyanús.

A sarokban roskadozik az asztal a sok üveg súlya alatt.

Egy fiatalember előttünk fizeti ki a számlát, amely csekély 94 koronát tesz ki. Az egész társaságért ő fizetett.

– Mi a neve? – érdeklődik a gavallér után Krecsányi rendőrtanácsos.

– Körbermayer Jónás, kérem szépen.

– Mi a foglalkozása?

– Ügynök vagyok. Fénymázban utazom. Nagyszerű üzlet. A héten is kétszáz koronát kerestem.

– És nem sajnálja azt a nehezen szerzett pénzt itt idegenekre elkölteni.

– Földiek ezek, nagyságos úr. Jó fiúk. Tudnak mulatni.

– A maga dolga, hogy költi el a pénzét, de az ilyen könnyelműségből rendesen baj lesz. Inkább takarítsa meg a keresetét, hogy rossz napjaiban legyen miből élni. Tudja igazolni magát.

A fiatal embernek rendben vannak az írásai. Krecsányi még egyszer jóra, szolid életre inti, majd fürkészőn vizsgálja a társaságában levő két nőt és két férfit. Hirtelen a fiatal emberhez fordul:

– Ismeri maga azokat, akiknek most itt fizetett?

– Ma ismertem meg őket a pályaudvaron, de tudom, hogy landsmannok. Egy faluba valók vagyunk, csak hogy ők régebben elszakadtak. Elbeszélgettünk a szülőfalumról.

– Hová való maga?

– Zala-megyébe, kérem alássan.

– No látja! Ezek az emberek még azt se tudják, hogy hol van Zala-megye. Ez a két lány utcai nő. A két férfi meg a barátjuk. Az egyik (rámutat) Schmidt Jakab favágó. Azért nem lehet kitoloncolni Budapestről, mert itt született és idevaló illetőségű, amaz meg (a másikra mutat) veszedelmes zsebtolvaj. Igaz-e Miska?

A leálcázott suhanc nevetve mondja:

– Hát ismer a tanácsos úr. Minek kérdi.

– No fiúk föl a kezekkel! Felemelik a kezüket.

– Most megnézem, mi van a zsebetekben. Átkutatja a zsebüket, majd hirtelen megkérdezi a fiatal embert:

– Mennyi pénze maradt a számla kifizetése után? A legény megmondja.

– Számlálja csak meg, nem hiányzik-e belőle.

A fiatal ember megszámlálja és riadtan konstatálja, hogy egy ötven koronás bankjegye hiányzik.

– No látja! – és a favágó zsebéből húzza ki az ötven koronás bankót.

A fiatal ember örül a pénzének, de sehogysem érti hogyan jutott a favágóhoz a bankó, amikor egyik férfi sem volt a közelében.

A detektív főnök magyarázza meg neki, hogy a leány volt a tolvaj. Amiközben ölelgette, ügyesen kilopta a fiú mellényzsebéből a papírpénzt.

– Máskor, ha mulatós kedve van, ne üljön idegenek társaságába – inti Krecsányi.

Rendes fogása az ilyen tolvaj bandának, hogy a könnyenhívó embert elviszik mulatni és amikor jó kedve kerekedik, kicsit ivott és mámoros, meglopják.

A szomszédasztalnál három jóformájú cselédleányt szólít meg a detektív főnök.

– Maguknak nincs helyük? – kérdezi.

– De igen, nagyságos úr – és sorra bemonadják, hogy hol szolgálnak.

Az egyik egy király-utcai orvosnál, a másik egy Budán lakó hivatalnoknál, a harmadik meg egy teréz-körúti kereskedőnél. Mindahárman tüzéerkatonák társaságában vannak.

– És van kimenőjük ilyenkor, hétközben, reggelig? Az egyik dicsekedve mondja, hogy igen, míg a másik kettő bevallja, hogy úgy szöktek ki a lakásból.

– Megvárom mindig – magyarázta – amíg a gazdáim elalszanak, azután felöltözködöm és éjszakára megugrom hazulról. Reggelre, amikor felébrednek, már otthon vagyok.

A detektív főnök detektívekkel kísértette haza a mulatós cselédeket.

Több utcai leány is mulatott iparossegédekkel. Ezek a leányok a szerelem szélhámosai. Tisztességes munkásnőknek adják ki magukat, behálózzák a fiatal embereket és a tisztesség varázslatos fegyverével kifosztják lovagjaikat.

A szemle közben egy virágárusleány lép a detektív főnök elé.

– Nagyságos úr – mondja – eresszék már ki a szeretőmet.

– Nem lehet, Juci, még nyolc napja van hátra.

– Szegényem, nem csinált semmit. A kibererek (detektívek) ráfogták, hogy csavarog.

Majd kis gondolkodás után megint megszólal:

– Ha elengedik neki a hátralevő büntetést, adok jó tippet.

Krecsányi a detektívekhez utasítja a leányt, aki egy tolvajbanda tagjait árulja el, csak hogy a szeretőjét kiszabadítsa a toloncházból.

A rendőrségnek ilyen besúgói is vannak és sokszor ezek szolgáltatják a legjobb nyomokat.

Egynehány igazolás után véget ér a razzia, az utcai leányok, cselédek megkönnyebbülten sóhajtanak fel. Megint szabad a tánc. Még az ajtónál sem vagyunk, máris rázendíti a cigány:

Nem loptam én életemben
Csak egy csikót Debrecenben,
Mégis rám verték a vasat,

Babám szíve majd meghasadt.

A nóta a szívébe nyilallik annak a néhány embernek, akit a derűs hangulat kellős közepéből ragadtak ki a kérlelhetetlen detektívek, hogy a rendőrségen felelősségre vonják az ellopott »csikók«
dolgában.

Vége a ciklusnak. A razziák sötét anyaga foglalkoztatja az elménket s amikor elballagunk a fényes, ragyogó mulatóhelyek; előtt, ahol parfümös, selymes dámák és glacé-keztűs, cilindres urak adják egymásnak a kilincset, elképzeljük, hogy micsoda razzia-anyagot találhatnánk ezekben a helyiségekben is.

Ide azonban nem mehet a rendőrség. A bűnöző társadalom arisztokratái nyugodtan dobálhatják a bankót, rendelhetik a pezsgőt. Rájuk csak akkor teszi a kezét a rendőrség, ha tetten éri őket a gazságon.

A mentés.

A Gyermekvédő Liga működése. – A Patronage-egyesületek megalakulása. – Gyermek-rendőrség. – Gyermekbíróság.

A rendőrségnek a jótékonycélú razziákkal való számítása pompás eredménnyel járt. Nagyobb haszna volt ezeknek az éjszakai látogatásoknak, mint a világ leghíresebb szociológusai évtizedes munkálkodásának.

A rendőrség elvitte a nyomor és bűn tanyáira azokat a tényezőket, akiknek módjukban áll a szörnyű állapotokat megváltoztatni és a razziák hatása alatt olyan társadalmi áramlat indult meg, amely már is hatalmas lépéssel vitte előre a megoldáshoz a fővárosi nyomorúság és bűnözés csökkentésének kérdését.

A razziákban résztvett többek között *Edelsheim Gyulay* Lipót gróf, a Gyermekvédő Liga elnöke, *Bornemissza* Sándor báró, *Teleky Géza* gróf, *Karsay Sándor* a Gyermekvédő Liga ügyvezető igazgatója és több főúr és jogász..

A tanulmányút számba menő razziák olyan nyomokat hagytak a főurak lelkében, hogy nyomban cselekvési ez fogtak és a legfontosabb részen kezdték meg az akciót. *A gyermekvédelmet szervezték*, majd megalakították az országos patronage-egyesületeket, sőt a gyermekek megmentése érdekében a kormányt is sikerült bevenni az akcióba és ma már külön Ítélik a rendőrség és a bíróság is a gyermekek bűneiben. Még pedig nem büntető, hanem mentő célzattal.

Nem volna tökéletes ez a könyv, ha a mentés hatalmas munkájáról, nem emlékeznék meg. Az akció csak most teszi meg gyermek-lépéseit. Ahhoz, hogy megizmosodjék, szüksége van az egész társadalom résztvevő munkájára. Tudják meg tehát azok is, akik e könyv elolvasásakor megismerték Budapest mérhetetlen nyomorát és riasztó bűnét, hol járulhatnak a mentés munkájának a támogatásához.

Legelső sorban is a Gyermekvédő Ligáról kell megemlékezni, amely meglepő agilitást fejtett ki a gyermekmentés terén. *Tizennégy ezer kétszázhuszonhat gyermeket mentett ki a biztos pusztulásból.* Valóságos nyomozást folytat a szegény szülők gyermekei után, akiket legjobban fenyeget az elzúllás veszedelme. Ezeket gondozza, taníttatja és tisztel, intelligens polgárokat nevel belőlük. Semmi sem magyarázhatja meg a Liga működését jobban, mint hogyha ismertetjük a működését.

A Gyermekvédő Liga Bulyovszky-utca 23. számú házában minden hét péntekjén van a felvétel. Csak az tudja elképzelni, hogy mi történhetik itt a felvételi napokon, aki végignézett egy pénteki felvételt. Százával hordják ide a boldogtalan földönfutó emberek elsatnyult, beteges gyermeküket, hogy a Liga gondozására, nevelésére bizzák. Csecsemők, beteg gyermekek, elhagyottak, nyomorral küzdő szülők gyermekei vallás és nemi különbség nélkül menedéket találnak a Liga telepén.

De nemcsak a jelentkezők gyermekeit helyezi el a Liga. Kivette a javítóintézetekben és fegyházakban elzárt gyermekeket, hogy elvonja a felnőtt gonosztevők megmátelyező társaságából. Az ország minden részéből a rendőrségek és bíróságok is a Ligához küldik a zúllásnak indult gyermekeket, akiket a Liga vidéki telepén nevelnek, tanítanak és gondoznak.

A Ligának az ország minden részében vannak telepéi, amelyek közül a következők a nagyobbak:

Leány-javító intézet Kőbányán: Különös gonddal nevelik itt a zúllásnak indult leányokat *Dessewffy* Emma ép oly önzetlen, amely hozzáértő, gondos irányításával. Nemcsak a nyomorés bűn, hanem a mindennél szörnyűbb gyermek-prostitúció karjaiból is ki kell ragadni a leánygyermekek nagyrészét. Ezt az intézetet nagy mértékben ki fogják bővíteni.

Fiúnevelő intézet Rákoskeresztúron:

Ez a javítóintézet 1907 augusztus elején nyílt meg a jólevegőjű Zsófia-telepen. *Hoffmann* Richárd igazgató vezetésével három tanító oktatja a növendékeket. A javítás módszere

teljesen humánus, zárka-büntetés vagy más efféle megtorlás nincs. Az angol javítóiskolák (industrial schools) rendszerével működnek a tanítók. A növendékek a rendes iskolai oktatáson kívül a kosárkötő- és faiparban, a slójdben gyakorolják magukat, továbbá kerti, gazdasági munkát is végeznek.

Árpád otthon Szegeden. Szép magyar gyermekfalu ez az intézet, egészséges vidéken, túl a Tiszán, az új szegedi kertek mögött. Pavillonrendszerben épült, tiszta magyar stílusban. A falvacska közepén van az emeletes igazgatósági épület s mögötte két nagy családi pavillon, azonkívül gazdasági és melléképületek. A családi házakban egy-egy nős tanító lakik a rábízott gyermekekkel. A tanítók – Füzesy Márton igazgató vezetésével – velük élnek, dolgoznak, társalognak és alusznak. Senkit egy ujjal sem bántanak, vagy egy durva szóval nem illetnek. Az Árpád-otthon építésére Szeged városa húsz holdnyi földet adott a Ligának, a szegedi Fehérkereszt-egyesület pedig negyvenezer koronányi vagyonát adta át, míg a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár húszezer koronás alapítványt tett az immár nevét viselő pavillon költségére. 1908 augusztusában nyílt meg az Otthon s a Liga terve az, hogy a telepet évről-évre egy pavillonnal fejleszti, amíg legalább háromszáz elhagyott gyermeket be nem fogadhat.

Széchényi-otthon Sopronban: Ezt az intézetet a soproni Szeretetház-Egyesülettől vette át a Gyermekvédő Liga 1908-ban és már is jelentékenyen fejlesztette. A csinos egyemeletes épületben, amelynek ötvenezer korona az értéke, most negyven növendék tartózkodik két tanító felügyeletével és László Károly igazgató vezetésével. Egész családias itt is a nevelés. A soproni egyesület tíz holdnyi földön kívül huszonhatezer koronáját is a Ligára bízta, amely nagyobb arányokban fejleszthette az intézményt, s első dolga volt, hogy új pavillont emeljen.

Fiunevelő-intézet Nagy_Szőllősön. Az állam építette hatalmas házát s örömmel adta át a Ligának 1908 októberében, amikor a súlyos terheket is magára vállalta a Liga. Speciális rendeltetése van ennek az intézetnek. Abnormis agyú, de mégse tébolydába való gyermekek jutnak itt megfelelő gondozásba. A gyöngelméjű, nehéz felfogású, morál inszaniás fiúk, vagy akik épen örökölt terhelttség folytán degenerálódtak: mind Nagyszöllősön élvezik a humanizmusnak e különleges áldását. Szeretettel, megértőn foglalkoznak velük a válogatott hozzáértők, Stoff János igazgatóval élükön. Egyelőre nyolcvan ilyen fiút nevelnek az intézetben, de később kétszázra is fölviszik a számukat, amint arányosan bővíteni fogják a helyiségeket.

S z i l á n y i-otthon Szaloncán. A Liga két esztendővel ezelőtt nagyértékű ajándékot kapott *Szilányi* Ernő trencsénmegyei földbirtokostól, aki följánlotta a *szaloncai* (vaszkai) birtokán levő kastélyt. Ez nyolcvanezer koronát ér s hetven fiú befogadására alkalmas. A Liga azóta rekonstruálta, kellő módon átalakította az épületet, amely nem volt teljesen kész, s ma negyven fiút gondoztat benne *Fekete* Győző direkciónál. Szilányi Ernő majorja közvetlenül az intézet mellett van s a növendékek rendelkezésére bocsátotta egész gazdasági berendezését és üzemét tanulás céljából. Gazdasági fölszerelést, értékes háziállatokat – lovat, tehenet stb. – adományozott az intézetnek, s a fiúk most kertészetet tanulnak, hasznos gazdasági munkát végeznek. Természetes, hogy főképp parasztszármazású gyermekek kerülnek oda, mert a Ligaminden kis pártfogoltját a viszonyainak, hajlandóságának megfelelő módon nevelheti.

Tanonc-otthonok Szegeden, Nagyváradon, Kolozsvárott. Az ipari munkára képes és kedvet érző gyermekek találnak szerető menedéket a Liga három inas-otthonában: Szegeden, Nagyváradon és Kolozsvárott. Mindenikben negyven-ötven fiúnak pótolják az elveszett családi tűzhely melegét. Az inasok persze nem töltik az egész napot az intézetben, hanem különböző iparosoknál, műhelyekben dolgoznak. A reggelit, ebédet, vacsorát azonban mindnyájan az Otthonban fogyasztják el és az esti órákat hasznos szórakozással, tanulással töltik. Az intézmények vezetői gondoskodnak arról is, hogy az inasok kedvező

szerződésekhez jussanak, hogy a műhelyben jól bánjanak velük és a keresetük félretétessék. Hasonló tanonc-otthont még több vidéki városban létesít a Gyermekvédő Liga.

Csecsemő-otthon Kassán. Az Országos Gyermekvédő Liga a kassai helyi bizottság segítségével, ritka buzgólkodásával létesítette a *Napközi Bölcsődé*-t. Alkalmos helyen, a dohánygyár közvetlen közelében nyitották meg ezt a nemescélú intézményt, a modern higiénia követeléseinek, megfelelően dr. Máthé Gábor vezeti nagy gonddal, A szegény munkásasszonyok gyermekei találnak ott menedéket amíg az anya kenyér után jár, a gyárban és műhelyben dolgozik. A csecsemők nemcsak ápolásban, hanem orvosi segélyben is részesülnek. A Ligának az a terve, hogy szükség esetén éjjel vagy hosszabb időre is – nemcsak egy napra – helyet ad az apróságoknak. Ha például valamelyik családban ragadós betegség vagy más fontos esemény kényszeríti a szülőket, hogy a gyermeket a Bölcsődébe adják, akkor ott tartják amíg az infekció veszedelme meg nem szűnt, vágya viszonyok a rendes mederbe nem terelődtek. Leányok és asszonyok számára gyermekápolási tanfolyamokat is fognak rendezni, hogy a helyes táplálást s ápolást elméletben, gyakorlatban egyaránt elsajátítsák.

Gyöngélméjűek intézete Temesvárott. Tavaly februárban nyílt meg ez a szép intézet, amelyben gyöngélméjű gyermekeket gondoznak. Az itt elhelyezett gyermekekért a Liga tartás díjat fizet. Száznál több fiú és leány van a temesvári intézetben, amelynek agilis igazgatója dr. Szana Sándor.

Fürdő-konviktusok Felső-Elefánton, Szilágycsehen, Remetevasvárott és Szőkefalván. A Liga programjának egyik fontos pontja az, hogy beteges, vézna gyermekeket, főképp nagylőtelepeken helyez el. Ilyen konviktusa van báró Bornemissza Elemér ősi székhelyén, a szilágycsehi kastélyban. Gyönyörű kilátás, tiszta levegő, bő koszt, amelyet a nemes báró dús konyhája szolgáltatott: minden ingyen. Hasonló de régebbi telep a felső-elefánti gróf Edelsheim-Gyulai konviktus. Már évek óta negyven iskolás gyermek nyaral ott. Gróf Széchényi Lászlóné született Vanderbilt Gladys remete-vasgyári vadászkastélyában húsz leányt látott el minden jóval a szünidő alatt. Szőkefalván pedig báró Rothentál Henrikné vendégszeretetét élvezték beteges gyermekek. A Liga külön több száz gyermeket helyezett el a maga költségén néhány vidéki telepen, a Balaton mellett meg a hegyek között, és 2000 koronával segélyezte a szünidei gyermektelepet.

A Gyermekvédő Liga, hogy a reánehazedő nagy feladatokat megoldja, a társadalomhoz fordul segítségért és a következő felhívást intézi az emberbarátokhoz:

Hatalmas perspektíva nyílik, amikor számadásunk végén a *jövendőről* is említést teszünk, arról, hogy miféle nagy földekek várnak még ezután a Ligára.

Hát elsősorban gondoskodnunk kell a meglévő számos intézet főtartásáról és kibővítéséről, továbbá tengeri hospice fölállításáról. Akárhányszor egész családokat kell fölsegítenünk, hogy magukat a gyermekeket megmenthessük, s ezt a rendszert nagyobb arányban fejleszteni kívánjuk. A jótékony egyesületek nagyrésze – sajnos – csak pillanatnyira enyhíti a nyomort, a mi célunk azonban nem egy-egy adomány nyújtása, hanem radikális gyógyítás. Magasabb fokú nevelésben is óhajtjuk részesíteni az alkalmas gyermekeket, és ez az intenció jelentékenyen szaporítja a kiadásainkat.

Sok ezer gyermek vár még a segítségünkre. Hogy mást ne is említsek: január elseje óta szinte özönével küldik hozzánk a gyermekeket a bíróságoktól, az ország minden részéből. Működésünk köre roppantul szélesül.

Csakis az áldozatkész társadalom végezheti el tökéletes sikerrel azt a tennivalót, ami a gyermekmentés tárgyán terén még elintézésre vár.

A gyermekmentés kötelesség, és az ország exisztenciális érdeke parancsolja, hogy a Ligát hatóságok és a társadalom összes rétegei támogassák.

MEG KELL MENTENÜNK A GYERMEKEKET!

MEG TUDJUK ŐKET MENTENI!

ÉS MEG FOGJUK ŐKET MENTENI!

Amíg a Gyermekvédő Liga a kis korúak megmentésére helyezi a fősúlyt, nem feledkeztek meg a fiatalok, 14-22 éves bűnösökről sem.

Megalakították az országos katolikus és protestáns patronage-egyesületeket.

Az egyesületek célja: az erkölcsi romlás veszélyeinek kitett, illetőleg züllésnek indult gyermekek és fiatalok érdekében a vallás-erkölcsi nevelés felhasználásával a lelki megmentés munkájának; valamint az elítéltek javára a fogházmisszió végzése. Az egyesületnek női –osztálya végzi a vallás-erkölcsi nevelést a fiatalok leányok és a fogházmissziót az elítélt nők érdekében.

Az egyesületek ezenfelül három szakosztályt alakítottak. Ezek feladata:

a) az erkölcsi romlás veszélyének kitett, illetőleg züllésnek indult gyermekek (12 éven alóliak) és fiatalok (12-20 évesek) erkölcsi megmentése és tisztességes munkásokká nevelése; a feltételeken elítélt vagy a próbára bocsátott fiatalok felett pedig a felügyelet gyakorlása (fiatalokat védő, megelőző szakosztály);

b) az elítéltek, különösen a fiatalok közt a fogházmisszió gyakorlása (fogházmisszió-szakosztály);

c) a szabadulók, különösen a fiatalok munkához juttatása és a felettük gyakorlandó társadalmi felügyelet (foglalkoztató és felügyelő szakosztály).

A társadalmi akció mellett a hatóságok sem maradtak tétlenül. 1908 júliusban a gyermek-rendőrség, s ugyanez év októberében a gyermekbíróság kezdte meg a működését. Ettől kezdve a kiskorú csavargókat és bűnösöket nem a toloncházba és a börtönökbe zárták, hanem a Gyermekvédő Liga gondjaira bízta.

A gyermek-rendőrség már össze is állította a múlt félévi működéséről szóló statisztikát.

Eszerint a fél esztendő alatt a gyermek-rendőrség bűnyben 787 kiskorú gyermek ellen járt el. A 15 éven alóliakat a Liga menhelyein helyezte el, az idősebbeket a patronage-egyesületek vették a gondozásukba. 999 gyermek került csavargás miatt a rendőrségre. Ezek nagyrészt is a *Liga* vette át.

A gyermekbíróság hetenkint szerdán délután tartja a tárgyalásait és Ítéletei a legtöbb esetben a Gyermekvédő Ligához utalják a kis bűnösöket.